

Mündəricat

Giriş	3
Fəsil I. Məntəqə seçki kommissiyası	4
Məntəqə seçki kommissiyasının səlahiyyətinin müddəti.....	4
Məntəqə seçki kommissiyasının rəhbərləri.....	4
Məntəqə seçki kommissiyasının iclası.....	5
Məntəqə seçki kommissiyasının qeydiyyat jurnalı.....	6
Fəsil II. Seçicilərin siyahıları	7
Fəsil III. Seçicinin məktubu	8
Fəsil IV. Püşkatma binasının təşkili	9
Fəsil V. Dairə seçki kommissiyasından seçki sənədlərinin və seçki inventarının alınması	10
Təhvil alma-təhvil vermə aktı.....	11
Fəsil VI. Püşkatma binasında iştirak etmək hüququ olan şəxslər	12
Müşahidəçinin hüquqları.....	12
Seçki subiyektinin nümayəndəsi.....	13
Press və kütləvi informasiyalar vasitələrinin başqa nümayəndələri.....	13
Fəsil VII. Püşkatanadək keçiriləsi prosedurlar	13
Payatma.....	13
Seçicilərin sayının bəyanı.....	14
Qəbul olunmuş bülletenlərin və xüsusi konvertlərin miqdarının bəyanı.....	14
Püşkatma proseduru üçün lazımi məsələlərinin kommissiya üzvünə verilməsi.....	15
Seçki qutusunun surquclanması.....	15
Fəsil VIII. Püşkatma prosesi	16
Püşkatmada iştirak edən seçicilərin qeydiyyatı.....	17
Fəsil IX. Püşkatma prosesinin xüsusi halları	19
1) seçici seçicilər siyahısına daxil edilməyib.....	19
2) seçicinin bülletenin doldurulmasında yardıma ehtiyacı var.....	19
3) seçici/kommissiya üzvü seçki bülletenini xarab etdi.....	19
4) püşkatmanın dayandırılması.....	19
5) seçki qutusunun bütövlüyü pozuldu.....	19
6) püşkatmanın vaxtından öncə başa çatması.....	19
Fəsil X. Daşınan seçki qutusu vasitəsilə səsvermə	20
Fəsil XI. Püşkatma günü püşkatma binasında səliqənin müdafiəsi	20
Fəsil XII. Seçki məntəqəsinin bağlanması	21
Fəsil XIII. Seçki qutusu açanadək keçiriləsi prosedurlar	21
Fəsil XIV. Seçki qutusunun açılması	23
Fəsil XV. Seçki bülletenlərinin çeşidləndirilməsi, sayılması və püşkatmanın nəticələrinin cəmləşdirmə protokolu tərtib edilməsi	24
Fəsil XVI. Seçki sənədlərinin yığılması və surquclanması	28
Fəsil XVII. Püşkatmanın nəticələrinin cəmləşdirmə protokolu təsdiqi	28

Fəsil XVIII. Məntəqə seçki kommissiyası tərəfindən dairə seçki kommissiyası üçün seçki sənədlərinin verməsi.....	29
Fəsil XIX. Püşkatmanın günün bəyanatları və şikayətləri.....	31
Püşkatma zamanı təsbit edilmiş pozuntular haqqında bəyanatlar və şikayətlər.....	31
Səslərin sayılması və püşkatmanın nəticələrinin cəmləşdirilməsi zaman təsbit edilmiş pozuntular haqqında bəyanatlar və şikayətlər.....	31
Fəsil XX. Kommisiya üzvlərinin hüquq və öhdəlikləri.....	32
Seçicilərin axınının tənzimlənməsi.....	32
Seçicilərin rəqistratoru	33
Seçki qutusu və xüsusi konvertləri nəzarəti kommissiyanın üzvü.....	34
Daşınan seçki qutusunun müşayiətçiləri.....	35
Kommisiya sədrinin müavini.....	37
Məntəqə seçki kommissiyasının katibi.....	38
Məntəqə seçki kommissiyasının sədri.....	39
Fəsil XXI. Gürcüstan Seçki Qanunvericiliyinin pozulmasına görə müəyyən olunmuş məsuliyyət.....	42
Gürcüstan Cinayət Məcəlləsi.....	42
Gürcüstan İnzibati Hüquqpozanlar Məcəlləsi.....	42

Giriş

Qarşıdakı əldə rəhbər məntəqə seçki kommissiyasının üzvləri üçün hazırladı və püşkatma prosesinin, seçki məcəlləsinə müvafiq olaraq keçirilməsinin lazımi instruksiyasını təşkil edir.

Məntəqə seçki kommissiyasının üzvlərinin yardımçı əldə rəhbəri seçki kommissiyasının üzvlərinin seçki proseslərinin qanunvericilik çərçivəsində həyata keçirməsi işini asanlaşdıracaq. Seçki prosesinin bütün prosesləri – püşkandanadək, püşkatma günü və püşkatmadan sonra – mərhələ şəkilində müzakirə olunub.

Ümumi icmal

Seçkinin növü	Yerli özünüidarəetmə nümayəndəlik orqanı – Sakrebulonun seçkiləri
Seçki qanunvericiliyi	Gürcüstan Seçki Məcəlləsi, MSK-nın qərarları, sərəncamları, dairə seçki kommissiyasının sərəncamları, seçki administrasiyasının rəqlamenti
Kim səs verə bilər	Seçici - aktiv seçki hüququ olan Gürcüstan vətəndaşı, hansında püşkatmagünü üçün 18 yaşı tamam oldu (və ya tamam olur) və seçicilər siyasında qeydiyyatdadır
Seçkilərdə kim iştirak edə bilər	Seçki subiyekti – partiya, seçki bloku; partiya, seçki bloku, seçicilər təşəbbüs qrupu tərəfindən təqdim olunmuş namizəd, hansı da müvafiq seçki kommissiyasında qeydiyyatdadır

Fəsil I. Məntəqə seçki kommissiyası

Məntəqə seçki kommissiyası Gürcüstan seçki administrasiyasının müvəqqəti ərazi orqanıdır, o da öz səlahiyyətləri çərçivəsində, seçki məntəqəsi ərazisində, seçkilərin qanuni keçirilməsini, seçki qanunvericiliyi ilə müəyyən olunmuş püşkatma prosedurunun həyata keçirilməsini, seçicilərin, seçki subiyektlərin, onların nümayəndələrinin və müşahidəçilərinin hüquqlarının müdafiəsini təmin edir.

Məntəqə seçki kommissiyası 9 üzvdən ibarətdir

Məntəqə seçki kommissiyasının 3 üzvünü dairə seçki kommissiyası seçir, iki-iki üzvünü Gürcüstan parlamentinin son seçkiləri zamanı birinci üç yerə çıxmış partiya təyin edir. Qeyd olunan partiyalar həmçinin məntəqə kommissiyasının iki-iki rezerv üzvünü təyin edirlər, hansılar da ki, məntəqə kommissiyasının fəaliyyətində yalnız püşkatma günü iştirak edirlər.

Məntəqə seçki kommissiyasının səlahiyyətinin müddəti

Məntəqə seçki kommissiyasının üzvünün səlahiyyəti kommissiyanın birinci toplanması zamanı başlayır və seçki məntəqəsində qanunla nəzərdə tutulmuş bütün prosedurların başa çatmasından sonra dayanır.

Məntəqə seçki kommissiyasının üzvünün püşkatmadan 15 gün əvvəl, geri çağırmaq qadağandır.

Məntəqə seçki kommissiyasının rəhbərləri

Məntəqə seçki kommissiyasının sədrini, sədr müavinini və kommissiyanın katibini üzv olma səlahiyyəti müddəti ilə müvafiq kommissiya öz üzvlərindən birinci iclasda, tam tərkibin əksəriyyətilə, adlıq püşkatma ilə seçir.

Məntəqə seçki kommissiyasının rəhbərlərin adlarını çəkmə hüququ kommissiyanın ən azı 3 üzvünün var.

Eyni namizədin təqdimi yalnız iki dəfə mümkündür.

Əgər müəyyən olunmuş müddət ərzində seçki kommissiyasının sədrinin/sədr müavininin/ katibinin seçilməsi mümkün olmadısa, qeyd olunan vəzifə şəxsinin öhdəliklərini onun seçilməsinə qədər, seçkilərdə ən çox səs toplayan kommissiyanın üzvü götürür, səslərin tən olduğu təqdirdə – onlardan payatma ilə müəyyən olunmuş şəxs.

Məntəqə seçki kommissiyasının sədri:

- məntəqə seçki kommissiyasında tam inzibati funksiyaları yerinə yetirir;
- məntəqə seçki kommissiyasının iclasına rəhbərlik edir;
- məntəqə seçki kommissiyasına daxil edilmiş seçki sənədlərini və məntəqə seçki kommissiyasının adına daxil olunmuş korespondensiyaları qəbul edir və bölür;
- şəxsən seçki bülletenlərin, xüsusi konvertlərin, kommissiya möhürlərin, cəmləşdirmə protokolun, yoxlama kağızının və başqa seçki sənədlərinin saxlanılmasına və təyinatlı verilməsinə cavabdehdir;
- püşkatma günü kommissiya üzvləri arasında vəzifələrin bölüşdürülməsinə başçılıq edir;
- püşkatma günü seçki məntəqəsi binasında və onun ərazisində səlqənin müdafiəsinə cavabdehdir;
- püşkatmanın nəticələrini cəmləşdirən an bütün seçki sənədlərini dairə seçki kommissiyasına verir;
- seçki qanunvericiliyi ilə müəyyən olunmuş başqa səlahiyyətləri yerinə yetirir;

Məntəqə seçki kommissiyasının sədr müavini:

- məntəqə seçki kommissiyasının sədrinin öhdəliklərini yerinə yetirir, əgər kommissiyanın rəhbəri yoxudursa və ya o, öz öhdəliklərini yerinə yetirə bilmirsə;
- məntəqə seçki kommissiyasının sədrinin sərəncamı ilə kommissiyanın sədrinin bəzi səlahiyyətlərini yerinə yetirir (sərəncamla verilmiş səlahiyyətlərin çərçivəsi və müddəti dəqiq müəyyən olunmalıdır).

Məntəqə seçki kommissiyasının katibi:

- kommissiyanın sərəncamlarının layihələrini hazırlayır;
- kommissiyada seçki sənədlərinin, ərizələrinin, şikayətlərin qəbulunu, verilməsini və qeydiyyatını həyata keçirir;
- məntəqə seçki kommissiyasının qeydiyyat jurnalını və püşkatma gününün qeydiyyat kitabını yetirməyə borcludur;
- ümumi məlumatın verilməsinə borcludur;
- seçki kommissiyasının iclasının protokollarını tərtib edir, həmçinin püşkatmanın nəticələrinin cəmləşdirmə protokolunu və əgər lazımdırsa - düzəlişlər protokolunu belə;
- seçki qanunvericiliyi ilə müəyyən olunmuş başqa səlahiyyətləri yerinə yetirir.

Seçki kommissiyasının üzvü, onu təyin edən/seçən subiyektin nümayəndəsi və maraqlarını qoruyan deyil. O, öz fəaliyyətində müstəqildir və yalnız Gürcüstan konstitusiyası və seçki qanunvericiliyinə tabedir. Seçki kommissiyasının üzvünə qarşı istənilən hədə və ya onun fəaliyyətinə qarışmaq qadağandır və qanunla cəzalandırılır.

Məntəqə seçki kommissiyasının iclası

Məntəqə seçki kommissiyasının iclası açıqdır.

Məntəqə seçki kommissiyasının iclasında iştirak edə bilənlər:

- ✓ məntəqə, dairə və MSK-nın üzv və aparatı əməkdaşları;
- ✓ seçki subiyektlərin bir nümayəndəsi;
- ✓ beynəlxalq və yerli müşahidəçi təşkilatların bir nümayəndəsi;
- ✓ press və kütləvi informasiyaların akredite edilmiş nümayəndəsi.

Qaydanın pozulmasına və kommissiyanın fəaliyyətinə maneəçiliyin törədilməsi təqdirdə, kommissiya səlahiyyətlidir ki, qaydayı pozan şəxsi sərəncamla iclas salonundan qovsun, bu da iclasın protokolunda qeyd olunur.

İclasların müddətliyini məntəqə seçki kommissiyası müəyyən edir. Lazım olduğu təqdirdə, kommissiyanın sədri və ya onun müavininin tələbi ilə növbədən kənar iclas təyin olunur.

İclasın təyin olunması barədə qərarın qəbul olunan an, kommissiyanın katibi məntəqə seçki kommissiyasında gözə çarpan yerə iclasın dəqiq vaxtını və güman edilən gündəmin mövzusunun qeyd edən ərizəni yapışdırır. Sədr müavini, onun olmaması təqdirdə, katib borcludur ki, iclasın dəqiq tarixini və onun başlamasının dəqiq vaxtını kommissiyanın bütün üzvlərinə bildirsin. Kommissiya üzvləri iclasda iştirak etmələrini iştirak vərəqəsinə imza ataraq təsdiq edirlər.

Kommissiya iclasının gündəmini kommissiya katibi hazırlayır. Kommissiya katibi həmçinin borcludur ki, kommissiyanın sərəncamlar layihəsini hazırlasın və kommissiya üzvlərini tanış etmək üçün onlara təqdim etsin.

Kommissiya üzvlərinin hüququ var ki, iclas gündəmi təsdiq olunmamış gündəmə başqa mövzuyu daxil etməyi tələb etsinlər. Məsələ püşkatma yolu ilə həll olunur.

İclasa kommissiyanın sədri, və ya sədrin həvaləsi ilə onun müavini rəhbərlik edir.

Əgər məntəqə seçki kommissiyasının sədri və sədr müavini yoxudursa, sədrin seçilməsi üçün, kommissiya iclasını katib təyin edir və onun seçilməsinə qədər rəhbərlik edir. Əgər katib belə yoxdursa, sədrin seçilməsi üçün kommissiya iclasını, ağsaqqal üzvü təyin edir və onun seçilməsinə qədər rəhbərlik edir.

İclas səlahiyyətlidir əgər orada kommissiya siyahısı ilə tərkibin əksəriyyəti iştirak edirsə. Kommissiyanın sərəncamı (qərarı) qəbul olunmuş hesab olunacaqdır, əgər onun tərəfini iştirakçıların əksəriyyəti, amma kommissiya siyahısı ilə tərkibin üçdə biri olmalıdır, tutsa. Səslərin tən olması təqdirdə, həlledici səs iclasın sədrinindir.

Əgər məntəqə seçki kommissiyasının sədri və müavini eyni zaman və ya kommissiya katibi müvəqqəti səlahiyyətlərini yerinə yetirə bilmərsə, halbuki qanun müəyyən işin görülməsini tələb edir,

hansı da sədrin və ya katibin səlahiyyətindədir, o zaman məntəqə seçki kommissiyası öz tərkibindən sədrin/katibin səlahiyyətlərini yerinə yetirəni seçir. Kommisiyanın sədrinin səlahiyyətlərini yerinə yetirənin səlahiyyəti, sədrin öz səlahiyyətlərini yerinə yetirə bildiyi andan dayandırılır. Katibə gəldikdə isə, səlahiyyətlərini yerinə yetirənin səlahiyyəti, katibin öz səlahiyyətlərini yerinə yetirə bildiyi andan dayandırılır.

İclasda protokol tərtib olunur, ona imzanı kommissiyanın sədri və kommissiyanın katibi atır. Kommisiya iclasının protokolu 2 gündən gec olmadan sənədləşdirilir.

Kommisiya iclasına, məsələlərin müzakirəsi üçün marağı olan şəxslər də dəvət oluna bilərlər. Kommisiya iclasında iştirak hüququ olan şəxslər sözlə çıxış iclasın sədrinin razılaşması və kommissiya üzvlərinin çıxışlarından sonra çıxış edə bilərlər. Çıxışların sürətini kommissiya müəyyən edir.

Dairə seçki kommissiyası məntəqə seçki kommissiyasına təyin olunduğu an nömrələnmiş, qatmakeçirilmiş və surqucvurulmuş kommissiyanın qeydiyyat jurnalını verir.

Məntəqə seçki kommissiyasının qeydiyyat jurnalı

Məntəqə seçki kommissiyasına daxil olmuş və kommissiyadan verilmiş sənədlərin qeydiyyatı və sistemləşdirmə məqsədi ilə, məntəqə seçki kommissiyasında, seçki məntəqəsini yaratdıqdan sonra, qeydiyyat jurnalı işə salınır. Qeydiyyat jurnalı iki yerə bölünür: kommissiyaya daxil olan və kommissiyadan verilən sənədlər.

Məntəqə seçki kommissiyasının katibi borcludur ki, seçkilərin bütün dövrü ərzində, kommissiyaya daxil olan və kommissiyadan verilən istənilən sənədləri (ərizə, şikayət, arayış) dönmədən qeydiyyat jurnalında qeyd etsin və ardıcılığını pozmadan onların daxil olma sırasını hesaba alsın, hər bir sənədə nömrə versin, daxil olma tarixi və vərəqələrin sayını göstərsin.

Yadda saxlayın,

Məntəqə seçki kommissiyası tərəfindən qəbul olunmuş sərəncam qeydiyyat jurnalında qeydə alınmalıdır.

Məntəqə seçki kommissiyasına daxil olmuş şikayət və ərizə qeydiyyat jurnalında qeydə alınmalıdır, harada da ərizəçi/şikayətçinin kimliyi göstərilməlidir. Jurnalda müvafiq qeydiyyatı keçdikdən sonra kommissiyanın katibi borcludur ki, ərizəçi/şikayətçiyə yazılı arayış versin, harada da ərizə/şikayətin qəbul olma tarixi və dəqiq vaxtı, həmçinin jurnalda onun üçün verilmiş nömrə göstərilir. Verilən arayışı kommissiya katibi imzası ilə təsdiq edir.

Məntəqə seçki kommissiyadan alınmış sənədlərin qəbul etməsini, ərizəçi/şikayətçi qeydiyyat jurnalında imza ilə təsdiq edir. Öz növbəsində kommissiya katibi yazır ki, «sənəd verilibdir» və yazının tarixini və dəqiq vaxtını göstərir.

Yadda saxlayın,

Məntəqə seçki kommissiyası borcludur ki, ərizə/şikayətin qəbulundan 2 gün ərzində onu müzakirə etsin və müvafiq sərəncam qəbul etsin (istisna püşkatma günü edilir, nə vaxt ki, məntəqə seçki kommissiyasının sədri dönmədən ərizə/şikayətə diqqət yetirməlidir və əgər pozuntular varsa onları aradan qaldırsın). Kommisiya katibi qeydiyyat jurnalında qeyd olunmuş bütün sənədləri kommissiyanın sədrinə təqdim edir, hansı da öz rezolusiyası ilə onları kommissiya üzvlərinə bölüşdürür və yerinə yetirilmə müddətini dəqiq göstərir. Kommisiya katibi borcludur ki, qeydiyyat jurnalında sənədin hansı şəxsə verilməsini qeyd etsin.

Seçki sənədləri istənilən şəxs üçün əlçatandır. Seçki haqqında məlumat və seçki sənədlərinin verilməsi gerek onun tələb edilməsindən 2 gündən gec olmayaraq yerinə yetirilsin. Kommisiyada ümumi məlumatın verilməsinə və mümkünlüyün təmin etməsinə kommissiya üzvü cavabdehdir. Kommisiyaya daxil olmuş sənədin birinci üzünü vermək qadağandır, qanunla müəyyən olunmuş hallardan başqa; kseroüzünün tələbi zamanı isə mümkündür ki, məntəqə seçki kommissiyası üzünü köçürmək dəyərində Gürcüstan qanunvericiliyi ilə müəyyən olunmuş qaydaya uyğun olaraq qiymət təyin etsin.

Hər günün saat 18:00-nda kommissiya katibi qeydiyyat jurnalını bağlayır (istisna püşkatma günü edilir. Belə halda, qeydiyyat jurnalı sənədlərin tam verilməsindək bağlanmır). Kommisiya katibi jurnalın hər iki hissəsində yazı yazır ki, «jurnal bağlandı», tarixi, dəqiq vaxtı göstərir və imza atır. Jurnal bağlandıqdan sonra istənilən yazını əlavə etmək olmaz.

Püşkatma prosedurlarının başa çatmasından sonra, başqa seçki sənədlər ilə birlikdə, qeydiyyat jurnalı da dairə seçki kommissiyasına verilir.

Püşkatanadək

Fəsil II. Seçicilərin siyahıları

Seçicilərin siyahıları ilə əlaqədar formaların növləridir:

- ✓ Seçicilərin vahid siyahısı (masa və ümumi, divara vurulacaq formalar);
- ✓ Seçicilərin xüsusi siyahısı (masa və ümumi informasiyalara mənsub formalar);
- ✓ Seçicilərin siyahısının əlavəsi (masa və ümumi informasiyalara mənsub formalar).

Seçicilərin vahid siyahısı

Dairə seçki kommissiyası seçicilərin vahid siyahısını məntəqə seçki kommissiyasına kommissiyanın birinci toplantısı gündən gec olmayaraq verir. Ümumi informasiyalara mənsub olan versiyanı məntəqə seçki kommissiyasının sədri dönmədən məntəqə seçki kommissiyasının binasında gözə çarpan yere yapışdırmalıdır.

Seçki qeydiyyatı olan partiyanın, müşahidəçi təşkilatın və seçicinin hüququ var ki, məntəqə seçki kommissiyası binasında mövcud olan seçicilərin siyahısının ümumi informasiyalara mənsub olan versiya ilə tanış olsun (seçicinin hüququ var ki, yalnız onun və onun ailə üzvləri haqqında məlumat alsın və onlara dəyişiklik əlavə etsin) və dəqiqliyin aşkar edilməsi hallarda, seçkilər günündən 23 gün əvvəl, seçicilərin məlumatını və seçicilərin siyahılarına dəyişikliklərin əlavə edilməsini tələb etsin.

Məntəqə seçki kommissiyası daxil olmuş ərizələri seçkilər gününədək 23 gündən gec olmayaraq gərək dairə seçki kommissiyasına versin, hansı da daxil olmuş ərizələri müzakirə və qərarlar qəbul edir.

Dairə seçki kommissiyasının seçicilərin məlumat/siyahılarına dəyişikliklərin əlavə edilməsinə mənfi cavab verməsi haqqında sərəncamı, məntəqə seçki kommissiyası sərəncamın qəbul edilməsindən növbəti günü, tələb edildiyi an, ərizəçiyə verməlidir.

Seçicilərin siyahılarına dəyişikliklərin əlavə edilməsi təqdirdə məntəqə seçki kommissiyasına dəqiqləşdirilmiş siyahıların versiyasının 2 eozemplantarı verilir. Ümumi informasiyalara mənsub olan versiya məntəqə seçki kommissiyasının binasında gözə çarpan yere yapışdırılır.

Seçicilərin xüsusi siyahısı

Xüsusi siyahıları dairə seçki kommissiyası püşkatmadan 3 gündən gec olmayaraq tərtib edir və dönmədən müvafiq məntəqə seçki kommissiyasına verir.

Məntəqə seçki kommissiyasının katibi xüsusi siyahılara daxil edilmiş seçiciyi gərək vahid siyahıda axtarmalıdır və onun soyadının uzununa «faktiki vəziyyəti» qrafada qeyd etməlidir («ilkın həbsdədir», «hərbi xidmətdədir» və ya «xəstəxanadadır»), hansını da məntəqə seçki kommissiyasının sədri və katibi imzaları ilə təsdiq edirlər.

Məntəqə seçki kommissiyasına həmçinin o seçicilər haqqında məlumat verilir, hansılar da verilən seçki məntəqəsinə mənsubdurlar, lakin başqa seçki məntəqəsinin xüsusi siyahısına daxilidilər. Məntəqə seçki kommissiyasının katibi bu cür seçicini verilmiş seçki məntəqəsinin vahid siyahısında axtarmalıdır və onun soyadının uzununa «faktiki vəziyyəti» qrafada qeyd etməlidir («kommisiya üzvüdür», «ilkın həbsdədir», «hərbi xidmətdədir» və ya «xəstəxanadadır»), hansını da məntəqə seçki kommissiyasının sədri və katibi imzaları ilə təsdiq edirlər.

Xüsusi siyahıya daxil edilmiş seçici iştirak edir:

- necə majoritar, eləcə də proporsional sistemi ilə keçirilən seçkilərdə, əgər o, yerini elə həmin yerli majoritar seçki dairəsi ərazisində dəyişirsə;
- proporsional sistemi ilə keçirilən seçkilərdə, əgər o, səsini qeydiyyatda olduğu seçki dairəsi ərazisində verirsə.

Seçicilərin siyahısının əlavəsi

Məntəqə seçki kommissiyasının katibi seçicilərin siyahısının əlavəsini (daşınan seçki qutusu siyahısı) vahid və xüsusi siyahıların əsasında tərtib edir, əgər:

- seçicinin sağlamlıq durumu üzündən püşkatma binasına gedə bilmirsə;
- seçicinin məhdudlu imkanı üzündən püşkatma binasına gedə bilmirsə (yalnız müstəqil şəkildə püşkatma binasına gedə bilməyən seçici);
- seçici ilkin həbscəzası altındadırsa;
- seçici xəstəxanada və ya başqa stasionar müalicə müəssisəsində yatırsa və orada seçki məntəqəsi açılmırsa;
- seçici hərbi xidmətçidirsə, sərhəddə yerləşdirilmiş hərbi hissədə xidmət edirsə, hansı da seçki məntəqəsindən uzaqdır və orada seçki məntəqəsi açılmırsa;
- seçki məntəqəsi ərazisindədir, lakin çətin gediləcək yerdədirsə.

Püşkatma günü püşkatma binasına gedə bilməyən, daşınan seçki qutusu vasitəsilə səs verməyi tələb edən seçici, məntəqə seçki kommissiyasına püşkatma günündən 2 gün əvvəl müraciət etməlidir. Kommisiyanın katibi məntəqə seçki kommissiyasının qeydiyyat jurnalında seçicinin yazılı və ya telefonla müraciətini qeydə almalıdır; həmçinin xəbərdarlığın dəqiq vaxtını, telefonun nömrəsini göstərməlidir.

Məntəqə seçki kommissiyasının katibi seçicilərin siyahısının əlavəsinə avtomatik olaraq xüsusi siyahıya daxil edilmiş seçiciləri daxil edir, hansılar da hərbi hissədə və/ya ilkin həbsdədilər. Məntəqə seçki kommissiyasının katibi dairə seçki kommissiyasından püşkatanadək 2 gün gec olmadan aldığı məlumatların əsasında seçicilərin siyahısının əlavəsinə avtomatik olaraq stasionar müalicə müəssisədə olan seçiciləri daxil edir.

Seçicilərin siyahısının əlavəsinə keçirilmiş seçicilərin məlumatları vahid və ya xüsusi siyahılardan silinmir!

Seçicilərin siyahısının əlavəsinə seçicinin eyni məlumatı daxil edilir, hansı da artıq vahid siyahıdadır və əlavə olaraq onun növbəti nömrəsi vahid və xüsusi siyahılarda qeyd olunur.

Seçicinin əlavəyə keçirilməsi təqdirdə, kommissiyanın katibi vahid və xüsusi siyahılarda «faktiki vəziyyəti» qrafada qeyd etməlidir ki, «əlavəyə daxil edilibdir» və seçicinin əlavəyə daxil etməsinin səbəbini göstərir, hansını da məntəqə seçki kommissiyasının sədri və katibi imzaları ilə təsdiq edirlər.

Fəsil III. Seçicinin məktubu

Məntəqə seçki kommissiyası borcludur ki, seçki məntəqəsinin ərazisində qeydiyyatda alınmış və seçicilərin vahid siyahısına daxil edilmiş bütün seçicilərə püşkatmadan 2 gün gec olmadan seçicinin məktubunu versin.

Məntəqə seçki kommissiyası dairə seçki kommissiyasından seçicilər məktublarını alır, orada da göstərilir:

- püşkatmanın tarixi və vaxtı;
- seçki dairəsinin nömrəsi və adı, seçki məntəqəsinin nömrəsi;
- püşkatma binasının ünvanı, mərtəbə və otaq nömrəsi;
- seçicinin adı, soyadı, doğum tarixi və ünvanı;
- seçicinin seçicilər siyahısındakı nömrəsi (məktubun nömrəsinə uyğun gəlir);
- seçici tərəfindən məhdud imkan və/ya sağlamlıq durumuna görə, püşkatmada daşınan qutu vasitəsilə iştirak etmə haqqında ərizənin yazılmasının qaydası, məntəqə seçki kommissiyasının telefonunun (faksın) nömrələri və başqa rekvizitləri.
- ✓ seçicinin məktubunun alınmaması püşkatmada iştirak etmək hüququnu məhdudlaşdırmaq əsasını təşkil etmir.

Məntəqə seçki kommissiyasının sədri və kommissiyanın katibi seçicilərin məktubunun paylanması planını müəyyən edir və kommissiya üzvlərinə məktublارın paylanması haqqında məlumat verirlər.

Seçicinin o məktubları, hansılar da seçicilərə göstərilən ünvanlara çatdırıla bilinmədi, kommissiya üzvləri kommissiya katibinə verməlidirlər, katib də kommissiyanın qeydiyyat jurnalında qaytarılan seçicilər məktubunun sayını qeyd edir.

Fəsil IV. Püşk atma binasının təşkil edilməsi

Püşkatma prosedurasının həyata keçirilməsi üçün, məntəqə seçki komissiyasının üzvləri borcludular, qanun ilə müəyyən edilmiş qaydalarını qorusunlar, püşkatma gününə kimi püşkatma binasını səhmana salsınlar (18-ci səhifədə püşkatma binasının səhmana salınması barədə diaqrama baxın).

Püşkatma binasında gözə çarpan yerdən gərək yapışdırılsın:

- ✓ komissiya tərkibi barədə məlumat;
- ✓ komissiyanın harada olduğu və iş saati barədə məlumat;
- ✓ dəqiq ünvan və əlaqə telefon/faks nömrəsi (əgər varsa);
- ✓ seçki administrasiyasının o hüquqi aktı, hansı da bu komissiyanın işi ilə bağlıdır;
- ✓ komissiyanın və komissiya sədrinin sərəncamı;
- ✓ seçicilərin siyahısı, seçicilər siyahısına dəyişiklik daxil edilməsi və dəqiqləşdirmə zamanı şikayət olunma qaydası və müddəti;
- ✓ seçkilərdə iştirak edən subiyektlərin siyahısı (partiya siyahısı, namizədlər siyahısı);
- ✓ səs vermə üsulu, yəni seçki bülleteninə doldurulması barədə instruksiya;
- ✓ əgər seçki bülleteninə daxil edilmiş hansısa seçki subiyekti seçkilərdə iştirak etmirsə, bu barədə elan olunmalıdır;
- ✓ qanundan parça ki, nə zaman bülleten sayılır;
- ✓ püşkatma nəticələrinin nümayişi aktları (biri majoritar və biri prorsiyal sisteminin seçkilərinin nəticəsi üçün)
- ✓ Seçkilər məntəqəsində qeyd olunmuş hər 500 seçiciyə gərək bir qeydiyyat masası nəzərdə tutulsun.
- ✓ Seçki məntəqəsində qeydiyyatda olan hər 500 seçiciyə bir gizli püşkatma kabinası təşkil edilsin, püşkatma kabinasında yazma vasitəsinin (qələmin) olması vacibdir. Həmçinin ora səs vermə üsulu, yəni seçki bülleteninə doldurma instruksiyası gərək yapışdırılsın;
- ✓ Konvertlərin yerləşdirilməsi üçün gərək masa ayrılınsın (seçki qutusunun yaxınlığında yerləşməlidir);
- ✓ Açıq seçki qutusu gözə çarpan yerdə olmalıdır ki, seçici heç bir maneəyə rast gəlmədən ona yaxınlaşsın və xüsusi konverti atdıqdan sonra təcili seçki məntəqəsini gərək tərk etsin.

Əgər seçki məntəqəsində məhdud imkanlılar varsa, məntəqə seçki komissiyası (seçicinin tələbatına əsasən) püşkatmağa qədər 20 gün əvvəl, tələbat ilə dövlət iqtidarı və yerli özünüidarəetmə və idarəetmə orqanlarına müraciyyət edir, hansılar da borcludular ki, müvəqqəti olaraq püşkatmanın yerini sadə adaptasiya etsinlər.

Yadda saxlayın ki, püşkatma gününün irəlki 24 saatına kimi, komissiyanın binasında seçki subiyektlərinin təbliğat materialları gərək qoparılsın.

Fəsil V. Dairə seçki kommissiyasından seçki sənədlərinin və seçki inventarının alınması

Məntəqə seçki kommissiyası, püşkatma üçün hazırlıq və püşkatmanın keçirilməsi üçün, dairə seçki kommissiyasından seçki sənədlərini və inventarı təhvil alır

- Gürcüstan seçki məcəlləsi;
- seçki administrasiyasının rəqlamenti;
- məntəqə seçki kommissiya üzvlərinin vəsiqələri;
- məntəqə seçki kommissiyasının qeydiyyat jurnalı (nömrələnmiş, qatmakeçirilmiş, surquqlanmış vəziyyətdə);
- seçicilər siyahısı (şikayətin daxil edilməsi prosedurasının instruksiyası);
- seçicilər məktubu;
- seçkilərdə iştirak edən subiyektlərin siyahısı (partiya siyahısı, namizədlər);
- əgər seçki bülleteninə daxil edilmiş hansısa seçki subiyekti seçkilərdə iştirak etmirsə, bu barədə elan olunmalıdır;
- seçki bülletenin doldurulması instruksiyası;
- qanundan parça, nə zaman bülleten sayılır;
- seçki məntəqəsinin lövhəsi ;
- müxtəlif material;
  - avto qələm;
  - karandaş;
  - yazı üçün kağız;
  - yapışdırılan balaca kağızlar;
  - stepler;
  - speplərin güllələri;
  - «skotç»;
  - qayçı;
  - skrep;
  - yapışqan (quru);
  - xəttkeş;
  - kalkulator;
  - şam;
  - çıra;
  - fanar (elementlərlə);

Dairə seçki kommissiyası, püşkatanadək 12 saatdan gec olmayaraq, seçki bülletenlərini və xüsusi konvertləri məntəqə seçki kommissiyasına verir. Seçki bülletenləri 50-50 bloknot şəkilində yığılmış və növbə ilə nömrələnmiş olmalıdır.

Püşkatanadək 12 saatdan gec olmayaraq, dairə seçki kommissiyası məntəqə seçki kommissiyasına verməlidir:

- seçki bülletenlərinin bloknotları;
- xüsusi konvertlər;
- püşkatma gününün qeydiyyatı (nömrələnmiş, qatma keçirilmiş, surquqlanmış vəziyyətdə);
- markirləmə mayesi (bir butulka – hər 500 seçici üçün) və markirləmənin yoxlama ultrabənövşərengli fanar (8 element ilə birlikdə);
- yoxlama vərəqələri (üç dənə: ikisi, əsas və daşınan seçki qutularına atmaq üçün, üçüncüsü isə müqayisə üçün);
- dairə seçki kommissiyasının möhürü (surquqlanmış);
- rəqistratörün möhürləri (surquqlanmış);
- mürəkkəb balıncı;
- bir əsas və bir içigörünən daşınan seçki qutuları;
- kseroks aparatı;

- püşkatma kabinaları;
- individual nömrələri olan qatmalar (seçki qutularını surquclamaq üçün);
- püşkatma nəticələrinin cəmləşdirmə protokolu bloknotu (biri majoritar və biri proporsional sistemi seçkiləri nəticələri üçün);
- nümayiş etdirmə protokolu(ları) (biri majoritar və biri proporsional sistemi seçkiləri nəticələri üçün);
- məntəqə seçki kommissiyasının püşkatma nəticələrinin cəmləşdirmə protokolunun təsdiq edici sərəncamının forması;
- Orta ölçülü konvertər sonralar qablaşdırma üçün (iki-iki: majoritar və biri proporsional seçkiləri sənədlərinin qablaşdırılması üçün):
  - xarab olmuş seçki bülletenləri üçün;
  - istifadə olunmamış seçki bülletenləri üçün;
  - ləğv olunmuş seçki bülletenləri üçün;
  - ləğv, başqa seçki məntəqəsinə ayrılmış seçki bülletenləri üçün;
  - hamıya qarşı verilmiş səs (bülleten) üçün;
  - orta ölçülü konvertər məntəqə seçki kommissiyasının möhürü və rəqistratorların möhürlərini qablaşdırmaq üçün;
  - böyük ölçülü konvertər hər seçki subiyektinin aldığı bülleten (səs) üçün;
  - böyük ölçülü konvertər seçicilərin siyahılarının qablaşdırılması üçün;
  - torba (qutu) seçki sənədlərinin düzülməsi və və bu sənədlərin seçki dairəsinə aparmaq üçün;
  - torba/qutunun üzərinə vurulacaq vərəqə.

Məntəqə seçki kommissiyasının sədri, ya sədrin sərəncamı əsasında – sədrin müavini dairə seçki kommissiyasından seçki sənədlərinin almasında cəvabdeh olan şəxsdir.

Əgər aşkar oldusa ki, seçki məntəqəsi üçün gətirilmiş seçki bülletenlərinin bloknot və xüsusi konvertlərin sayı artıqdır və ya əksikdir, məntəqə seçki kommissiyası akt tərtib etməli və dönmədən dairə seçki kommissiyasına müraciət etməlidir.

Məntəqə seçki kommissiyasının katibi qəbul etdiyi sənədlərin növünü və miqdarını kommissiyanın qeydiyyat jurnalında qeydə almalıdır. Həmçinin sənədin/inventarın alınmasının tarixini göstərməlidir.

Təhvil alma-təhvil vermə aktı

Seçki sənədlərinin təhvil alma-təhvil vermə aktı seçki sənədlərinin dəqiq miqdarının qeydə alınmasını təşkil edir.

Dairə seçki kommissiyası püşkadanadək 12 saatdan gec olmayaraq, məntəqə seçki kommissiyasına seçki bülletenlərini və xüsusi konvertləri verir. Seçki bülletenlərinin və xüsusi konvertlərin verilməsi zaman iki akt tərtib edilir.

Seçki sənədlərinin təhvil alma-təhvil vermə aktın imzalanmasınadək seçki bülletenlərinin bloknotu və xüsusi konvertlərin bükməsinin sayı gerek yoxlanılsın. Dəqiq məlumatın daxil edilməsindən sonra, təhvil alma-təhvil vermə aktına seçki sənədlərini alan və verən tərəflər imzalayırlar. Aktın bir dənəsi seçki sənədlərini verən (dairə seçki kommissiyası), biri isə seçki sənədlərini alan (məntəqə seçki kommissiyası) seçki kommissiyasında qalır. Seçki sənədlərini alan şəxs borcludur ki, təhvil alma-təhvil vermə aktın birini tələb etsin, hansını da məntəqə seçki kommissiyasının sədrinə verir.

Yadda saxlayın,

Təhvil alma-təhvil vermə aktını ikitərəfli sənədləşdirmə vacibdir. Aktın bir dənəsi seçki sənədlərini verən seçki kommissiyası, biri isə seçki sənədlərini alan seçki kommissiyasında qalır.

Təhvil alma-təhvil vermə aktı ümumi informasiyanı təşkil edir. İstənilən şəxsin hüququ var ki, təhvil alma-təhvil vermə aktında olan qeydiyyatla tanış olsun.

Fəsil VI. Püşkatma binasında iştirak etmək hüququ olan şəxslər

Püşkatma binasında iştirak etmək hüququ var:

- ✓ mərkəzi, dairə və məntəqə seçki kommissiyasının üzvləri;
- ✓ mərkəzi və dairə seçki kommissiyasının nümayəndələri (aparatin əməkdaşları)
- ✓ seçki subiyektinin (yalnız) bir nümayəndəsi;
- ✓ yerli və beynəlxalq müşahidəçi təşkilatların iki akreditə edilmiş müşahidəçi (yanında tərcüməçi də ola bilər);
- ✓ press və kütləvi informasiyaların başqa vasitələrinin üçdən artıq olmayaraq nümayəndəsi.

Püşkatma binasında iştirak etmək hüququ olan hər bir şəxs onun onun kimliyini sübut edən MSK və ya dairə seçki kommissiyası tərəfindən verilmiş vəsiqəni gəzdirməlidir.

Müşahidəçinin hüququ var:

- ✓ seçki kommissiyası iclasında iştirak və müşahidə etsin;
- ✓ püşkatma gününün istənilən vaxtı püşkatma binasında olsun, səki məntəqəsində məhdudlaşdırılmadan hərəkət, püşkatma prosesinin bütün mərhələsini müşahidə etsin;
- ✓ püşkatma gününün istənilən vaxtı qeydiyyatla alınmış öz təşkilatının nümayəndəsini əvəz etsin (əgər varsa);
- ✓ seçki qutularının yoxlanılmasında, suquclananadək və açıqdan sonra da müşahidə etsin;
- ✓ seçicilərin seçicilər siyahısına qeydiyyatı, seçki bülletenlərinin verilməsini müşahidə etsin;
- ✓ daşınan seçki qutusu vasitəsilə səs vermə prosesini müşahidə etsin;
- ✓ səslərin sayılmasının prosesini elə bir vəziyyətdən müşahidə etsin ki, bülletenləri görmək olsun;
- ✓ seçki kommissiyası tərəfindən püşkatma nəticələrini cəmləşdirmə protokolunun və başqa sənədlərin tərtib edilməsində iştirak və müşahidə etsin;
- ✓ məntəqə seçki kommissiyasının sədrinə səsvermə və püşkatma prosesdurları ilə əlaqədar müraciət etsin, hansılar da konkret pozuntuların olduğu təqdirdə, diqqəti tələb edir;
- ✓ seçicidən əlində nə qədər bülleten və xüsusi konvert olduğunu tələb etsin;
- ✓ məntəqə seçki kommissiyasının hərəkətini nəzarətçi seçki kommissiyasına və ya məhkəməyə şikayət etsin;
- ✓ seçki qutusuna, xüsusi konvertlərin atmasına, qutuların açılmasına, bülletenlərin sayılmasına və protoklun tərtib edilməsini müşahidə etsin;
- ✓ seçki kommissiyası tərəfindən tərtib olunmuş püşkatma nəticələrini cəmləşdirmə protokolu və başqa sənədlərlə tanış olsun.

Yadda saxlayın! Müşahidəçinin hüququ var ki, məhdudlaşdırılmadan və müstəqil şəkildə məntəqənin ərazisində hərəkət və püşkatma prosesini istənilən yerdən müşahidə etsin;

Müşahidəçinin hüququ yoxdur:

- ✗ seçki kommissiyasının fəaliyyətinə və funksiyalarına qarışsın;
- ✗ seçicilərin öz istəklərini aşkar etməyə təsir göstərsin;
- ✗ gizli səs vermə kabinasına daxil olsun;
- ✗ istənilən seçki subiyektinin leyhinə və ya əleyhinə seçiciyə təbliğat aparsın;
- ✗ istənilən seçki subiyektinin simbolikasını və nişanını gəzdirsin;
- ✗ püşkatma günü püşkatma binasında vəsiqəsiz olsun;
- ✗ Gürcüstan Seçki Məcəlləsinin başqa tələblərini pozsun;

Məntəqə seçki kommissiyasının hüququ var ki, səlahiyyətlərini aşdığı təqdirdə müşahidəçiyə bildirsin ki, qeyd olunan hərəkəti dayandırmaq lazımdır. Əks halda, hüquqmühafizə orqanı nümayəndəsini çağıraraq, qayadanı pozan müşahidəçini binadan qovdura bilər.

Seçki subiyektinin nümayəndəsi

Seçki subiyektini, məntəqə seçki kommissiyası ilə əlaqədə seçki subiyektinin nümayəndəsi təşkil edir. Seçki subiyektinin bir nümayəndəsinin hüququ var ki, məntəqə seçki kommissiyasının iclasında, püşkatma günü püşkatma binasında olsun, püşkatma, səslerin sayılması və püşkatma nəticələrini cəmləşdirmə protokolunun tərtib edilməsinin bütün prosesində iştirak etsin.

Seçki subiyektinin hüququ var ki, istənilən vaxt öz nümayəndəsini çağırınsın/əvəz etsin, bu barədə də kommissiyaya məlumat verməlidir.

Press və kütləvi informasiyalar vasitələrinin başqa nümayəndələri

Məntəqə seçki kommissiyasının iclasında iştirak etmək və püşkatma günü püşkatma binasında olmaq hüququ mərkəzi və dairə seçki kommissiyasında akreditə edilmiş press və kütləvi informasiyalar vasitələrinin başqa nümayəndələrinin var. Püşkatma günü püşkatma binasında olmaq hüququ press və kütləvi informasiyalar vasitələrinin eyni nümayəndələrinin 3-dən artıq olmayaraq var.

Yadda saxlıyın!

Seçki subiyektini, press və kütləvi informasiyalar vasitələrinin başqa nümayəndələri həmçinin bu əldə rəhbərin «müşahidəçinin hüquqları» və Gürcüstan Seçki Məcəlləsinin 70-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulmuş hüquqlardan istifadə edirlər.

Püşkatma günü

Fəsil VII. Püşkatanadək keçiriləsi prosedurlar

Kommissiya üzvləri püşkatma günü seçki məntəqəsinə saat 07:00-da gəlməli, seçki məntəqəsinə açmalı və püşkatma üçün hazırlandıdır.

Əgər püşkatma günü kommissiya üzvlərinin sayı beşdən az oldusa, seçki məntəqəsi açılmır.

Püşkatmanı məntəqə seçki kommissiyası həyata keçirir, elə ona həvalə olunur ki, seçicilər öz hüquqlarını yerinə yetirə bilsinlər.

Püşkatma püşkatma binasında püşkatma günü saat 08-dən 20-dək keçirilir.

Məntəqə seçki kommissiyasının hər bir üzvü kommissiya üzvünün döş nişanını gəzdirməlidir. Məntəqə seçki kommissiyasının sədri gərək tələb etsin ki, müşahidəçi, seçki subiyektinin və press və kütləvi informasiyalar vasitələrinin eyni nümayəndələri akreditasiya vəsiqələrini gəzdirsinlər. Kommissiyanın sədri seçki məntəqəsi açılana qədər qeydiyyat jurnalını katibə verir. Katib jurnalın birinci və ikinci səhifəsinə püşkatma binasında olan məntəqə seçki kommissiyası üzvlərinin adını, soyadını onların təyin etdiyi subiyektlərini göstərməklə daxil edir; həmçinin püşkatma binasında olmaq hüququ olan şəxslərin adını, soyadını, hansı təşkilat və ya seçki subiyektinə mənsub olduğunu daxil edir və imza ilə yoxlatdırır.

Məntəqə seçki kommissiyasının sədri katibə həmçinin püşkatma nəticələrini cəmləşdirmə protokolu bloknotunu və nümayiş etdirmə protokolunu verir. Katib püşkatma nəticələrini cəmləşdirmə protokolu bloknotunun arxa vərəqəsini doldurur. Nümayiş etdirmə protokolu gözə çarpan yerdə (kommissiya katibinin masası yaxınlığında) yapışdırılmalıdır.

Kommissiya katibi həmçinin qeydiyyat jurnalını tərtib edir.

Payatma

Püşkatmanın bəzi prosedurunun müvafiq həyata keçirilməsi üçün, püşkatma başlayanadək məntəqə seçki kommissiyasının üzvləri arasında payatma ilə qarşılıqlı funksiyalar bölünür:

- 1) seçicilərin registrotoru (bir üzv hər 500 seçici üçün);
- 2) seçki qutusu və xüsusi konvertlərin nəzarətçisi;
- 3) daşınan seçki qutusunun müşayiət kommissiyasının bir üzvü;
- 4) seçicilərin axınıni tənzimləyən kommissiya üzvü.

Püşkatmada kommissiya sədri, müavini və kommissiyanın katibi iştirak etmirlər. Məntəqə seçki kommissiyasının sədri gərək payatanadək kommissiya üzvlərinin sayını və onlar arasında bölünəsi funksiyaları analiz etsin.

Əgər, püşkatma günü kommissiya üzvlərinin sayı:

- 1) bölüşdürüləsi funksiyadan biri ilə əksikdirsə, kommissiyanın katibi seçicilərin rəqistratoru vəzifəsini yerinə yetirir.
- 2) ikisi ilə əksikdirsə, kommissiya sədrinin müavini seçicilərin axınıni tənzimləyən kommissiya üzvü vəzifəsini yerinə yetirir.
- 3) üçü ilə əksikdirsə, kommissiya sədri seçki qutusu və xüsusi konvertlərin nəzarətçisi kommissiya üzvü vəzifəsini yerinə yetirir.
- 4) dördü ilə əksikdirsə, seçicilərin rəqistratoru kommissiya üzvünün sayı əksilir.

Kommissiya katibinə seçicilərin rəqistratoru funksiyası həvalə olunarsa, qeydiyyat jurnalı sədrə verilir.

Məntəqə seçki kommissiyasının sədri püşkatma binasında olmaq hüququ olan şəxslərlə birlikdə, kommissiya üzvləri arasında bölünəsi funksiyaları payatma ilə müəyyənleşdir.

Məntəqə seçki kommissiyasının sədri:

- paketin bütövlüyünü yoxlayır və açır, hansında da məntəqə seçki kommissiyasının möhürüdür;
- bir formalı və növlü (rəngli) kağızlarda eyni yazma vasitəsilə kommissiya üzvləri funksiyalarını yazır;
- kağızları möhürlə yoxlayır və elə bükür ki, onu oxumaq mümkün olmasın;
- əgər payatma nəticəsində kommissiya üzvlərinin sayı funksiyalardan artıqdırsa, o zaman funksiyalar qədər boş möhürlü vərəqələr hazırlayır, elə ki kağızların ümumi sayı funksiyalar qədər olsun;
- kağızları daşınan seçki qutusuna yerleşdirir və kommissiya üzvləri onları bir-bir çıxarırlar.

Kommissiya katibi payatma nəticəsində bölüşdürülən funksiyaları qeydiyyat jurnalının 3-cü səhifəsində qeyd edir.

Kommissiya sədrinin icazəsi ilə, payatma nəticəsində bölüşdürülən funksiyalar kommissiyanın başqa üzvünə həvalə oluna bilər, bunu katib qeydiyyat jurnalının 5-ci səhifəsində vaxtını göstərməklə qeyd etməlidir.

Əgər kommissiyanın hansısa üzvü payatma başa çatdıqdan sonra gəldisə, onun hansı funksiyanın yerinə yetirəcəyini məntəqə seçki kommissiyasının sədri müəyyən edir.

Kommissiya üzvünü, hansı da məntəqə seçki kommissiyasına püşkatma günü gəlmədi, onu ola bilsin bu üzvün nümayəndəsi olan kommissiya rezerv üzvü əvəz etsin. Kommissiya katibi qeydiyyat jurnalının 1-ci və ya 2-ci səhifəsində onun adını, soyadını, onun təyin olunmuş subiyektini daxil edir, kommissiya üzvü imzasını atır. Rezerv kommissiya üzvünün hansı funksiyanın yerinə yetirəcəyini məntəqə seçki kommissiyasının sədri müəyyən edir.

- *əgər, rezerv kommissiya üzvü payatma vaxtı üçün seçki məntəqəsinə gəldisə, o, payatmada iştirak edə bilməz;*
- *əgər, rezerv kommissiya üzvü əsas üzvünü əvəz etdisə, onu əsas üzv əvəz edə bilməz.*

Seçicilərin sayının bəyanı

Kommissiya sədri seçicilərin vahid, xüsusi və seçicilərin əlavəsindəki siyahıların ümumi sayını bəyan edir. Seçicilərin sayını seçicilərin vahid siyahısına, məntəqə seçki kommissiyasının katibi dönmədən püşkatma gününün qeydiyyat kitabına, nümayiş etdirmə protokoluna və püşkatma nəticələrini cəmləşdirmə protokolunun birinci qrafasında qeyd edir (seçicilərin sayı seçicilərin xüsusi siyahısına püşkatma başa çatdıqdan sonra daxil edilir).

Qəbul olunmuş bülletenlərin və xüsusi konvertlərin miqdarının bəyanı

Kommissiya sədri bülletenlərin və xüsusi konvertlərin paketlərinin bütövlüyünü yoxlayır. Təhvil alma-təhvil vermə aktına əsasən, qəbul olunmuş bülletenlərin və xüsusi konvertlərin paketlərini yoxlayır və miqdarını bəyan edir. *Qəbul olunmuş bülletenlərin miqdarını məntəqə seçki kommissiyanın katibi dönmədən püşkatma gününün qeydiyyat kitabına, nümayiş etdirmə protokoluna və püşkatma nəticələrini cəmləşdirmə protokolunun 5-ci qrafasına daxil edir.*

Püşkatma proseduru üçün lazımi əşyaların kommissiya üzvünə verilməsi

- kommissiya sədri seçicilərin rəqistratoruna verir:
  - ✓ əlifba üzrə yazılmış seçicilərin siyahısını (təxminən 500 seçicinin siyahısını);
    - sədr hər qeydiyyat masasının yanında seçicilərin əlifba üzrə yazılmış sıranı yapışdırmalıdır (masada yerləşmiş siyahıya uyğun olaraq)
    - hər rəqistratora verilmiş vahid siyahının əlifba üzrə yazılmış sıranı kommissiya katibi qeydiyyat jurnalının 3-cü səhifəsində rəqistratorun adının və soyadının uzununna daxil edir.
  - ✓ seçicilərin xüsusi siyahısını (rəqistratorlardan birinə verir);
  - ✓ majoritar və prorsional seçkilərinin bülletenlərinin bir bloknotunu; kommissiyanın sədri və bülletenin bloknotunu alan şəxs üzərində imzalar atırlar;
  - ✓ rəqistratorun möhürünü (*sədr rəqistratorun möhürü yerləşdiyi paketi yoxlayır; rəqistratorun möhürünü daşıyan seçki qutusuna yerləşdirir, rəqistratorlar müvafiq olaraq bir möhürü götürürlər, bunun kodunu katib qeydiyyat jurnalının 3-cü səhifəsində rəqistratorun adının və soyadının uzununna daxil edir*);
  - ✓ markirləmə mayesini.
- kommissiyanın sədri seçicilərin axınıni tənzimləyən üzvünə markirləmənin yoxlama ultrabənövşəyəngli fanarı verir.
- kommissiyanın sədri seçki qutusu və xüsusi konvertlərin nəzarətçisinə əsas qutunu verir.

Seçki qutusunun surquclanması

Birinci seçicinin gəlişindən sonra (08:00-dan gec olmayaraq), məntəqə seçki kommissiyasının sədri seçki sənədlərindən üç yoxlama kağızını götürür və doldurmaq üçün katibə verir. Yoxlama kağızları qutunun surquclanması və püşkatmanın başlanılması üçün istifadə olunur.

Yoxlama kağızını dolduranadək, birinci seçici gərək qeydiyyatdan keçsin. Yoxlama kağızı yalnız ondan sonra doldurulur, nə zaman ki onlar biləcəklər seçici həmin məntəqənin seçicisidir. Hər yoxlama kağızına daxil edilir:

- ✓ birinci seçicinin adı və soyadı;
- ✓ birinci seçicinin qeydiyyat yeri;
- ✓ birinci seçicinin şəxsiyyət vəsiqəsinin və şəxsi nömrəsi
- ✓ birinci seçicinin, məntəqə seçki kommissiyasının bütün iştirakçısının imzaları;
- ✓ yoxlama kağızının qutuya atılmasının dəqiq vaxtı.

Yoxlama kağızına birinci seçici və məntəqə seçki kommissiyasının bütün iştirakçısı imza atırlar. Kommissiya katibi qeydiyyat jurnalının 4-cü səhifəsində yoxlama kağızına daxil edilmiş məlumatı qeyd edir.

Məntəqə seçki kommissiyasının sədri daşıyan və əsas qutuları yoxlayır və individual nömrəsi olan qatma ilə surquclayır, hansının da nömrəsini məntəqə seçki kommissiyasının katibi qeydiyyat jurnalının 4-cü səhifəsinə daxil edir.

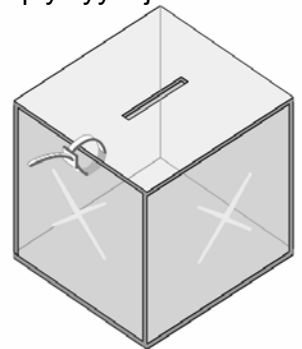
Yadda saxlayın!

Seçki qutuları gərək elə surquclanmış olsun ki, (bülletenlərin atılması kəsikdən başqa) oraya onu pozmadan nəsə atıb çıxarmaq mümkün olsun.

Seçki qutularını surquclayanadək, məntəqə seçki kommissiyasının sədri əsas və daşıyan qutulara yoxlama kağızını atır. Yoxlama kağızının birini məntəqə seçki kommissiyasının sədri saxlayır, qutuyu açıqda onları müqayisə etmək məqsədi ilə.

Yadda saxlayın!

məntəqə seçki kommissiyasının sədri müqisə etmək məqsədi ilə saxladığı yoxlama kağızının müdafiəsinə və doğruluğuna cavabdehdir.

Fəsil VIII. Püşkatma prosesi

1

Seçicinin axınıni tənzim edən kommissiya üzvü borcludur:

- daxil olan axını prosesin lazimi şəraitdə keçməsinə tənzimləsin;
- sırada duran seçicidən şəxsiyyət vəsiqəsini tələb etsin. Şəxsdə lazimi sənəd olmasa səs verə bilməyəcək;
- ultrabənövşəyəngli fanarla yoxlasın, seçicidə markirləmə var ya yox. Əmin olduqdan sonra içəri buraxsın. Əgər aparat markirləməni aşkar etsə, o şəxs səs verə bilməyəcək. Bu haqda üzv sədrə məlumat verməlidir. Kommissiya katibi faktı (qeydiyyat kitabının 10-cu və ya sonrakı səhifəsində) qeyd edir.
- Seçiciyi otağa buraxmasın, əgər orada artıq iki nəfər varsa;
- Seçiciyə onun soyadını asanlıqla tapması üçün, yaxınlaşması masanı göstərsin;

2

Seçicinin qeydiyyatçı kommissiyanın üzvü borcludur:

- seçicidən Gürcüstan vətəndaşlığı şəxsiyyət vəsiqəsini və ya pasportunu tələb etsin;

Şəxsiyyət vəsiqəni təqdim etməmiş seçki bülletenin verilməsi qadağandır.

- təqdim olunmuş vəsiqə əsasında siyahıda seçicini axtarsın;
- seçicini markirləsin (əgər o, razılaşmasa seçkilərdə iştirak edə bilməyəcək);
- vahid və xüsusi siyahının müvafiq qrafasında seçicinin şəxsi nömrəsini yazsın;
- imza ilə seçki bülletenini yoxlasın (arxa tərəfində ayrılmış yerdə);
- xüsusi möhürlə bülletenləri yoxlasın (arxa tərəfində ayrılmış yerdə);
- bülletenin verilməsini seçicilər siyahısında imzası ilə təsdiq etsin;
- seçiciyə vahid və xüsusi siyahıda imza atdırsın ki, o, bülleteni qəbul edibdir;
- seçiciyə majoritar və proporsional seçki bülletenini versin (Tbilisi şəhəri Sakrebulo seçkiləri üçün yalnız bir bülleten verilir);
- seçiciyə gizli kabinaya girəcəyini göstərsin.

Hər bir seçici səsi şəxsən verir. Başqasının əvəzinə səs vermək olmaz. Müvafiq olaraq, kommissiya üzvü seçiciyə bir dəfə majoritar və proporsional seçki bülletenini verir

3

Seçici gizli səsvermə kabinasına daxil olur və bülleteni doldurur.

Bülleteni doldurduqdan sonra, gərək elə büksün ki, səsi kimə verdiyi görünməsin. Kabinaya iki nəfərdən artıq daxil olma qadağandır.

Kommissiya üzvlərinin və orada olma hüququ olanların haqqı var ki, seçicidən kabinaya daxil olmadan əvvəl tələb etsinlər ki, göstərsin əlində neçə dəfə bülleten vardır. Seçici borcludur tələbi yerinə yetirsin.

4

Seçici ayrılmış masa tərəfə yaxınlaşır, harada da xüsusi konvertlər yerləşibdir.

Seçicinin özü, doldurduğu bülleteni xüsusi konvertə yerləşdirir və seçki qutusuna atır.

Yadda saxlayın! Hər iki bülleten (majoritar və proporsional seçki bülletenin) həmin elə bir xüsusi konvertə yerləşdirilir.

Kommissiya üzvlərinin və orada olma hüququ olanların haqqı var ki, seçicidən bülleteni konvertə yerləşdirmədən əvvəl tələb etsinlər ki, göstərsin əlində neçə dəfə bülleten vardır. Seçici borcludur tələbi yerinə yetirsin.

Seçki bülletenin püşkatma binasından kənar çıxarmaq olmaz.

Seçki qutusu və xüsusi konvertlərə nəzarət edən kommissiya üzvü borcludur ki, daimə seçki qutusuna nəzarət etsin, qutunun yanına ikidən artıq adamın getməsinə imkan verməsin. O, gərək xüsusi konvertin atılması kəsiyi örtmüş olsun və əmin olduqdan sonra ki, seçicinin əlində yalnız bir konvert var, açmalıdır. Seçki qutusuna xüsusi konverti atdıqdan sonra seçiciyə məntəqəni tərk etməsini göstərsin.

Püşkatma başa çatdıqdan sonra seçki qutusuna xüsusi konvertlərin atılması kəsik surquclanır.

Püşkatmada iştirak edən seçicilərin qeydiyyatı

Püşkatma günü seçicilərin aktiv olmalarını müəyyən etmək üçün, kommissiya katibi seçicilərin rəqistratorları ilə birlikdə, gün ərzində iki dəfə (12:00, 17:00), seçicilər siyahısında seçicilərin imzalarını sayır.

Kommissiya katibi təsbit olunmuş məlumatı püşkatma nəticələrini cəmləşdirmə protokoluna, nümayiş etdirmə protokoluna və püşkatma gününün qeydiyyat kitabına daxil edir.

Kommissiya sədri səsvermədə iştirak edənlərin məlumatını dairə seçki kommissiyasına bildirir.

Fəsil IX. Püşkatma prosesinin xüsusi halları

1) Seçici seçicilər siyahısına daxil edilməyib

Əgər seçici vahid və xüsusi seçicilər siyahısına daxil edilməyibsə, lakin seçici sənəd təqdim edirsə sərhədin keçməsi (pasportda qeyd), stasionar müalicə müəssisədən çıxma haqqında və ya təcritxanadan azad olunma haqqında arayış təqdim edir, seçicini siyahıya rəqistrator daxil edir.

Rəqistrator yoxlamalıdır ki, arayış seçkilərdə 22 gün öncə verilib; rəqistrator təqdim olunan arayışa və şəxsiyyət vəsiqəsinə (qeydiyyat vəsiqəsi) əsasən seçicini seçicilər siyahısına daxil edir və təqdim olunmuş sənədlərin fotoüzünü məntəqə seçki kommissiyasının sədrinə verir.

2) Seçicinin bülletenin doldurulmasında yardıma ehtiyacı var

Əgər seçici müstəqil şəkildə bülleteni doldura bilmirsə, onun hüququ var ki, yardım üçün istənilən başqa şəxsə müraciət etsin, kommissiya üzvü, seçki subiyekti nümayəndəsi və müşahidəçidən başqa. Seçiciyə, hansı da bülletenin doldurulmasına yardım etdi, səsini kimə verdiyini aşkar etmək qadağandır.

3) Seçici/kommissiya üzvü seçki bülletenini xarab etdi

Əgər seçici və ya rəqistrator bülleteni xarab etdisə, onlar bu haqqda kommissiya sədrini məlumatlandırmalıdır. Kommissiya sədrinin həvaləsi ilə, rəqistrator borcludur ki, seçicinin bülletenini əslilə dəyişsin. Kommissiya sədri seçicinin gözqabağında, xarab olmuş bülletenin küncünü kəsməlidir, üzərinə «xarab olmuş» yazmalıdır və imza atmalıdır. Kommissiya katibi xarab olmuş bülleteni ayrı saxlamalıdır.

4) Püşkatmanın dayandırılması

Əgər, püşkatmanı davam etmək mümkün deyilsə, məntəqə seçki kommissiyasının sədri sərəncam qəbul edir ki, məntəqə bağlansın və püşkatma dayandırılınsın. Sərəncamda məntəqənin bağlanması, püşkatmanın dayandırılmasının səbəbləri və vaxtı qeyd olunur. Sədr bu sərəncamın qəbuluna görə tamamilə məsuliyyət daşıyır.

Məntəqənin bağlanması ya püşkatmanın dayandırılması andan məntəqə seçki kommissiyası sədrin sərəncamının qəbul etməsi və ya inkarı barədə qərar qəbul etməlidir.

Məntəqənin bağlanması ya püşkatmanın dayandırılması səbəblərinin aradan qaldırılması andan kommissiyanın sədri məntəqənin açılışı və püşkatmanın bərpası barədə sərəncam qəbul edir. Əgər problemin aradan qaldırılması mümkün deyilsə, kommissiyanın sədri sərəncam qəbul edir ki, məntəqə bağlansın və püşkatma dayandırılınsın.

Məntəqə seçki kommissiyası borcludur ki, kommissiya sədrinin sərəncamının qəbul etməsi və ya inkarı barədə qərar qəbul etsin.

Yadda saxlayın ki, əgər püşkatma dayandırıldısa o, yenidən bərpa olunmayacaq.

Kommissiya katibi qeydiyyat kitabında (10-cu və növbəti səhifədə) məntəqənin bağlanmasını, püşkatmanın dayandırılmasını səbəbləri və vaxtını qeyd edir.

5) Seçki qutusunun bütövlüyü pozuldu

Əgər seçki qutusu surqucunun bütövlüyü xarab olmuş aşkar oldusa, püşkatma prosesi dayandırılır və kommissiya sədri sərəncamla qərar verir:

- qutu yenidən surquclansın və püşkatma davam etsin;

ya da

- püşkatma prosesi dayandırılınsın.

Kommissiya katibi qeydiyyat kitabında (10-cu və növbəti səhifədə) baş vermişin məzmununu və seçki qutusunun yenidən surquclanması vaxtını qeyd edir.

6) Püşkatmanın vaxtından öncə başa çatması

Püşkatma günü hərbi hissələrdə, çətin gedilən yerlərdə, xəstəxanalarda və başqa stasionar müalicə müəssisələrində yaradılmış seçki məntəqələrində məntəqə seçki kommissiyası 20:00 saatadək, püşkatmanı başa çatmış elan edə bilər, əgər püşkatmada siyahıya daxil olanların hamısı iştirak etdisə.

Fəsil X. Daşınan seçki qutusu vasitəsilə səsvermə

Püşkatma günü saat 9-dan məntəqə seçki kommissiyasının sədri, payatma ilə müəyyən olunmuş, daşınan seçki qutusuna müşaiyət edən kommissiyanın 1 üzvünə, seçicilərin olduqları yerə müvafiq olaraq püşkatmanın keçirilməsini həvalə edir və verir:

- seçicilərin siyahısının əlavəsini (daşınan seçki qutusunun siyahısını), hansına əsasən də daşınan seçki qutusunun istiqaməti müəyyən olunmalıdır.
- rəqistrator tərəfindən imza və xüsusi möhürlə yoxlanmış seçki bülletenlərinin lazımı miqdarını, həmçinin xüsusi konvertlərin lazımı miqdarını (kommisiya katibi qeydiyyat kitabın 4-cü səhifəsində daşınan seçki qutusuna müşaiyət edən kommissiya üzvünə neçə bülleten və xüsusi konvertin verildiyini qeyd etməlidir).

Püşkatma binasında omaq hüququ olan şəxs, könüllü olaraq, daşınan seçki qutusu ilə səsverməni belə müşahidə edə bilər.

Daşınan seçki qutusu ilə səsvermə zamanı avtomatının istifadəsi təqdirdə, məntəqə seçki kommissiyası borcludur ki, avtomatında iki yeri, püşkatma binasında omaq hüququ olan şəxslərdən payatma ilə müəyyən olan müşahidəçi üçün təmin etsin.

Yadda saxlayın, markirləmə daşınan seçki qutusu ilə səsvermənin iştirakçıları üçün istifadə olunmur.

Daşınan seçki qutusu ilə səsvermə saat 19:00-da başa çatır. Püşkatma başa çatdıqdan sonra dönmədən daşınan seçki qutusuna konvertlərin atılması kəşik surquqlanır (elə surquqlanmalıdır ki, surqucu pozmadan onu açmaq mümkün olmasın). Püşkatma günü saat 20:00-dan gec olmadan daşınan seçki qutusu seçki məntəqəsinə dönməlidir.

Daşınan seçki qutusuna müşaiyət edən kommissiya üzvü (püşkatma binasına döndükdən sonra) məntəqə seçki kommissiyasının katibinə istifadə edilməyən bülletenləri verməlidir. Kommisiya katibi bu cür bülletenlərin küncünü kəsməli və üzərinə «xarab olmuş» yazmalıdır və kommissiya sədrinin imzasından sonra, püşkatmanın sonunadək saxlamalıdır. Dəqiq qeydiyyat məqsədi ilə kommissiya katibi qeydiyyat kitabının 4-cü səhifəsində xarab olmuş bülletenlərin sayını göstərməlidir.

Fəsil XI. Püşkatma günü püşkatma binasında səliqənin müdafiəsi

Püşkatma günü püşkatma binasında səliqənin müdafiəyəsinə rəhbərlik edir və məsuliyyəti məntəqə seçki kommissiyasının sədri daşıyır. Məntəqə seçki kommissiyasının sədri tərəfindən püşkatma binasında səliqənin müdafiəyəsi məqsədi ilə qəbul etdiyi qərarları seçki kommissiyası üzvləri, püşkatma binasında olmaq hüququ olan şəxslər və seçicilər yerinə yetirilməlidir.

- ✓ püşkatma binasına silahlanmış şəxsin daxil olması yol verilməzdir;
- ✓ səs vermə yerinə polis əməkdaşları yalnız kommissiya sədrinin tələbi ilə gedə bilərlər və bu da əgər ictimai nizamın müdafiəsi üçündürsə;
- ✓ ictimai nizamın pozulmasının aradan qaldırılması andan, kommissiya sədrinin razılığı ilə, polis əməkdaşları püşkatma binasını tərk edirlər.

Fəsil XII. Seçki məntəqəsinin bağlanması

Düz saat 20:00-da püşkatma binası bağlanır. Bu vaxt üçün sırada duran seçicilər səs verə bilirlər. Məntəqə seçki komissiyası sədrinin həvaləsi ilə, kommissiya üzvlərindən biri sırada duran seçicilərin ad və soyadını yazır və onların sayını məntəqə seçki komissiyasının sədrinə bildirir. Sədr bəyan edir ki, püşkatmada sırada duran seçicilər səs verə bilirlər.

Kommissiya üzvü gec gələn seçiciyə bildirməlidir ki, o, artıq püşkatmada iştirak edə bilməz. Əgər püşkatma otağı imkan verirsə, seçicilərin axınıni tənzimləyən kommissiya üzvü sırada duran seçiciləri içəri salır və seçki məntəqəsini bağlayır

Yadda saxlayın!

Püşkatma başa çatdıqdan sonra seçki qutusunda xüsusi konvertlərin atılması kəsik surquclandır.

Sonuncu seçici səs verən an, məntəqə seçki komissiyasının sədri təmin etməlidir ki, səslərin sayılması zaman, püşkatma binasında olmaq hüququ olan şəxslərdən başqa hamı seçki binasını tərk etsin. Məntəqə seçki komissiyasının katibi püşkatma gününün qeydiyyat kitabına səslərin sayılması zaman orada olanların kimliyini yazmalıdır.

Hərbi hissədə açılmış seçki məntəqəsində, püşkatmanın başa çatmasından sonra, məntəqə seçki komissiyası seçki qutusunu, seçicilər siyahısını, istifadə edilməmiş və xarab olmuş seçki bülletenlərini və xüsusi konvertlərini surquclamalıdır. Surquclanmış sənədlər və seçki qutusu dönmədən dairə seçki komissiyası tərəfindən müəyyən olunmuş məntəqə seçki komissiyasına verilir. Bu iki seçki məntəqəsinin nəticələri bir protokolla sənədləşdirilir.

Püşkatmadan sonra

Fəsil XIII. Seçki qutusunu açanadək keçiriləsi prosedurlar

Məntəqə seçki komissiyasının sədri kommissiya üzvlərindən payatma ilə 3 hesablayıcını müəyyən edir (hesablayıcıların maksimal sayı seçki bülletenlərində seçki subiyektlərinə verilmiş səsə müəyyən olunmalıdır). Hesablayıcıları müəyyən etmək məqsədi ilə, payatma püşkatma başlamamış kommissiya aralarında funksiyaların bölüşdürülməsi proseduru kimi həyata keçirilir. Payatmanın nəticələrini kommissiyanın katibi qeydiyyat kitabının 2-ci səhifəsinə yazır.

Seçki məntəqəsində olan müşahidəçilər razılaşma yolu ilə gərək iki nəzarətçi seçsinlər, hansılar da səslərin sayılması zamanı onların yanında olub nəzarət etməlidilər. Püşkatma binasında olmaq hüququ olan qalan şəxslər hesablayıcılardan bir metr məsafədə durmalıdırlar.

Yadda saxlayın,

Əgər müşahidəçilər razılaşma yolu ilə iki nəzarətçini seçə bilmədilsə, məntəqə seçki komissiyasının sədri püşkatma binasında olan müşahidəçilər arasından payatma ilə iki nəzarətçini seçir.

Nəzarətçilərin hüququ var ki, səhmanın bütün prosedurna nəzarət etsinlər, hesablayıcının səhvinə göstərsinlər, səhvin aradan qaldırılmasını tələb etsinlər, tələbin yerinə yetirilməməsi zaman isə dairə seçki komissiyasına və məhkəməyə şikayət etsinlər.

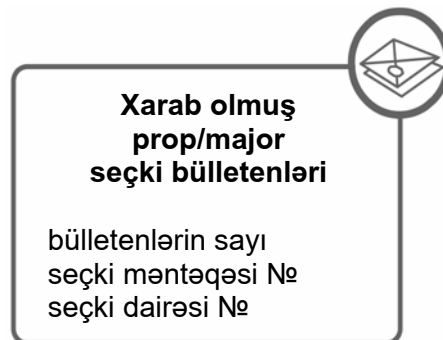
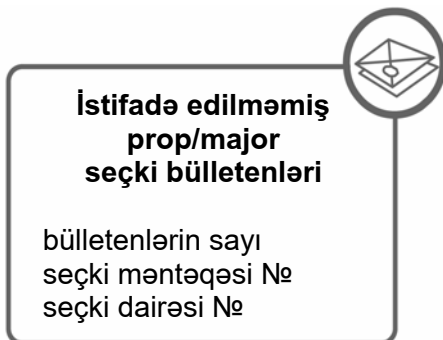
Püşkatma binası səslərin sayılması üçün hazırlanmalıdır. Səslərin sayılması prosesi üçün lazım olan bütün əşyaları hazırlayın:

- seçicilərin vahid və xüsusi və siyahının əlavəsi;
- xarab olmuş seçki bülletenləri;
- istifadə edilməmiş seçki bülletenləri;
- şam, fanar (elektrik enerjisinin dayandırılması təqdirdə);
- kalkulator.

Kommisiyanın katibi püşkatma gününün qeydiyyat kitabını, nümayiş etdirmə protokolunu və püşkatma nəticələrini cəmləşdirmə protokolunu yerinə yetirir.

Seçki qutusunda qarşıdakı prosedurlar ardıcılığını müdafiə etməmiş açmayın:

- I. Hesablayıcılar seçicilərin sayını seçicilərin xüsusi siyahısında sayırlar; *qeyd olunanı kommissiyanın katibi qeydiyyat kitabına, nümayiş etdirmə protokoluna və püşkatma nəticələrini cəmləşdirmə protokolunun 2-ci qrafasına daxil edir.*
- II. Hesablayıcılar seçicilərin imzalarının sayını seçicilərin vahid siyahısında, xüsusi siyahısında, seçicilərin xüsusi siyahısının əlavəsində sayırlar, bununla seçkilərdə iştirak edən seçicilərin sayı müəyyən olunur. Qəbul olunan sayı *kommissiyanın katibi qeydiyyat kitabına, nümayiş etdirmə protokoluna və püşkatma nəticələrini cəmləşdirmə protokolunun 4-ci qrafasına daxil edir.*
- III. Hesablayıcılar istifadə edilməmiş seçki bülletenlərini sayırlar, hansının da miqdarını *kommissiyanın katibi qeydiyyat kitabına, nümayiş etdirmə protokoluna və püşkatma nəticələrini cəmləşdirmə protokolunun 6-cı qrafasına daxil edir.*
- IV. Hesablayıcılar xarab olmuş seçki bülletenlərini sayırlar, hansının da miqdarını *kommissiyanın katibi qeydiyyat kitabına, nümayiş etdirmə protokoluna və püşkatma nəticələrini cəmləşdirmə protokolunun 6-cı qrafasına daxil edir.*
- V. Püşkatma nəticələrini cəmləşdirmə protokolunun 7-ci qrafasını (xarab olmuş seçki bülletenləri) doldurduqdan sonra kommissiya gərəklə protokola daxil edilmiş məlumatı yoxlasın:
  - ✓ xarab olmuş seçki bülletenlərin sayı (6-cı qrafa) gərəklə qəbul olunmuş bülletenlərin sayından (6-cı qrafa) püşkatmada iştirak edənlərin ümumi sayın (4-cü qrafa), xarab olmuş bülletenlərinin sayını (7-ci qrafa) çıxaraq, müvafiq olmalıdır. Əgər saylar müvafiq olmadı, hesablayıcı gərəklə saya:
    - istifadə edilməmiş bülletenlərin sayını;
    - siyahılarda imzaların sayını;
    - xarab olmuş bülletenlərin sayını.
- VI. Hesablayıcılar 3 ölçüdə konvertlərə seçicilərin vahid siyahısı, xüsusi siyahısı (həmçinin püşkatma günü xüsusi siyahıya daxil edilmiş seçicilərin təqdim etdiyi sənədlərin fotoüzlərini) və seçicilərin xüsusi siyahısının əlavəsi ayrı-ayrı qoyulur və surquclayırlar. Paketin üzərinə seçki sənədinin növü, seçki məntəqəsinin və məntəqənin nömrəsi yazılır. Konvertə imzanı kommissiyanın sədri və hesablayıcılar atırlar.
- VII. Xarab olmuş seçki bülletenləri konvertə qoyulur və surquclanır. Konvertin üzərinə seçkinin növü (majoritar/proporsional), seçki sənədinin növü (xarab olmuş seçki bülletenlər), paketə yerləşdirilmiş bülletenlərin sayı, seçki məntəqəsinin və məntəqənin nömrəsi yazılır. Konvertə imzanı kommissiyanın sədri və hesablayıcılar atırlar.
- VIII. İstifadə edilməmiş bülletenlər bloknotları paket şəkilində qablanır və surquclanır. Konvertin üzərinə seçkinin növü (majoritar/proporsional), seçki sənədinin növü (istifadə edilməmiş bülletenlər), paketə yerləşdirilmiş bülletenlərin sayı, seçki məntəqəsinin və məntəqənin nömrəsi yazılır. Konvertə imzanı kommissiyanın sədri və hesablayıcılar atırlar.

Seçki bülletenlərinin hər yığması qablanır və elə surquqlanır ki, surqucu pozmadan, yığmadan bülleteni çıxarmaq və ya qoymaq mümkün olmasın.

Nəzərə alın!

Səslərin sayılması proseduru səslərin sayılması prosesinin başa çatmasınadək maneəsiz gərək həyata keçirilsin.

Püşkatma nəticələrini cəmləşdirmə protokoluna daxil olmuş hər bir məlumat uca səslə, hamının gözönündə bəyan edilməli və nümayiş etdirmə protokoluna daxil edilməlidir.

Fəsil XIV. Seçki qutusunun açılması

Ondan sonra ki, püşkatma binasında olmaq hüququ olan şəxslər, kommissiya katibi püşkatma nəticələrini cəmləşdirmə protokolunu 7-ci qrafayadək yazacaq, kommissiyanın sədri qutuların açılması prosedurlarına başlaya bilər.

Kommissiyanın sədri daşınan seçki qutusu açmaq məqsədi ilə qarşıdakı prosedurları keçirir:

- kommissiya üzvləri və püşkatma binasında olmaq hüququ olan şəxslərin müşaiyəti ilə daşınan seçki qutusunun bütövlüyünü yoxlayır və surqucun nömrəsini püşkatma gününün qeydiyyat kitabındakı nömrə ilə müqayisə edir. Əgər surqucun nömrəsi qeydiyyat kitabında olan nömrədən fərqlənirsə, daşınan seçki qutusu surquqlanır, kommissiya sərəncam qəbul edir və səslərin sayılmasının prosedurlarının başa çatmasından sonra, başqa sənədlərlə birlikdə dairə seçki kommissiyasına təqdim olunur;
- daşınan seçki qutusu açıldıqdan sonra yoxlama kağızını yoxlayır; əgər kağız yerində olmasa ya yd əhəmiyyətli şəkildə kommissiyanın sədrinin özündə saxladığı yoxlama kağızından fərqlənirsə, bütün konvertlər dönmədən yığılır və surquqlanır. Kommissiya sərəncam qəbul edir və səslərin sayılmasının prosedurlarının başa çatmasından sonra, surquqlanmış konvertlər başqa sənədlərlə birlikdə dairə seçki kommissiyasına təqdim olunur;
- daşınan seçki qutusunda çıxarılan konvertlərin sayını seçicilər siyahısının əlavəsinə imzalanmış seçicilərin sayı ilə müqayisə edir; əgər konvertlərin sayı çox oldusa, daşınan seçki qutusunda olan konvertlər surquqlanır, üzərinə «ləğv olub» yazılır; kommissiya sərəncam qəbul edir və səslərin sayılmasının prosedurlarının başa çatmasından sonra, başqa sənədlərlə birlikdə dairə seçki kommissiyasına təqdim olunur.

Bundan sonra kommissiyanın sədri əsas seçki qutusu açmaq məqsədi ilə qarşıdakı prosedurları keçirir:

- kommissiya üzvləri və püşkatma binasında olmaq hüququ olan şəxslərin müşaiyəti ilə əsas seçki qutusunun bütövlüyünü yoxlayır və surqucun nömrəsini püşkatma gününün qeydiyyat kitabındakı nömrə ilə müqayisə edir. Əgər surqucun nömrəsi qeydiyyat kitabında olan nömrədən fərqlənirsə, kommissiya sərəncam qəbul edir ki, bütün seçki sənədləri surquqlansın və dairə seçki kommissiyasına təqdim olunsun.

Əgər surqucun bütövlüyü pozulmuş oldusa, amma kommissiya düşünür ki, bu seçki məcəlləsinin tələblərini pozmamışdır, kommissiyanın sərəncamı ilə püşkatmanın nəticələrinin cəmləşdirməsi prosesi davam edir. Əks halda, seçki qutusu surquqlanır və surquqlanmış seçki qutusu, başqa seçki sənədlər və kommissiyanın sərəncamı, dönmədən dairə seçki kommissiyasına təqdim olunur.

- əsas seçki qutusu açıldıqdan sonra yoxlama kağızını yoxlayır; əgər kağız yerində olmasa ya da əhəmiyyətli şəkildə kommissiyanın sədrinin özündə saxladığı yoxlama kağızından fərqlənirsə, kommissiya sərəncam qəbul edir, bütün seçki sənədləri surquqlanır və dairə seçki kommissiyasına təqdim olunur;

Bundan sonra, hesablayıcılar əsas və daşınan seçki qutularından çıxarılmış xüsusi konvertləri qarışdırırlar.

Seçki qutularından çıxarılmış yoxlama kağızı, həmçinin müqayisə yoxlama kağızı dairə seçki kommissiyasına təqdim olunması sənədlərə əlavə olunmasıdır.

Fəsil XV. Seçki bülletenlərinin çeşidləndirilməsi, sayılması və püşkatmanın nəticələrinin cəmləşdirmə protokolunun tərtib edilməsi

Payatma nəticəsində müəyyən olunmuş hesablayıcılar və iki müşahidəçi masada elə oturmaldılar ki, qarşısında bir metr məsafədə kommissiya üzvləri və püşkatma binasında olmaq hüququ olan şəxslər olsunlar.

Nəzərə alınmasıdır ki,

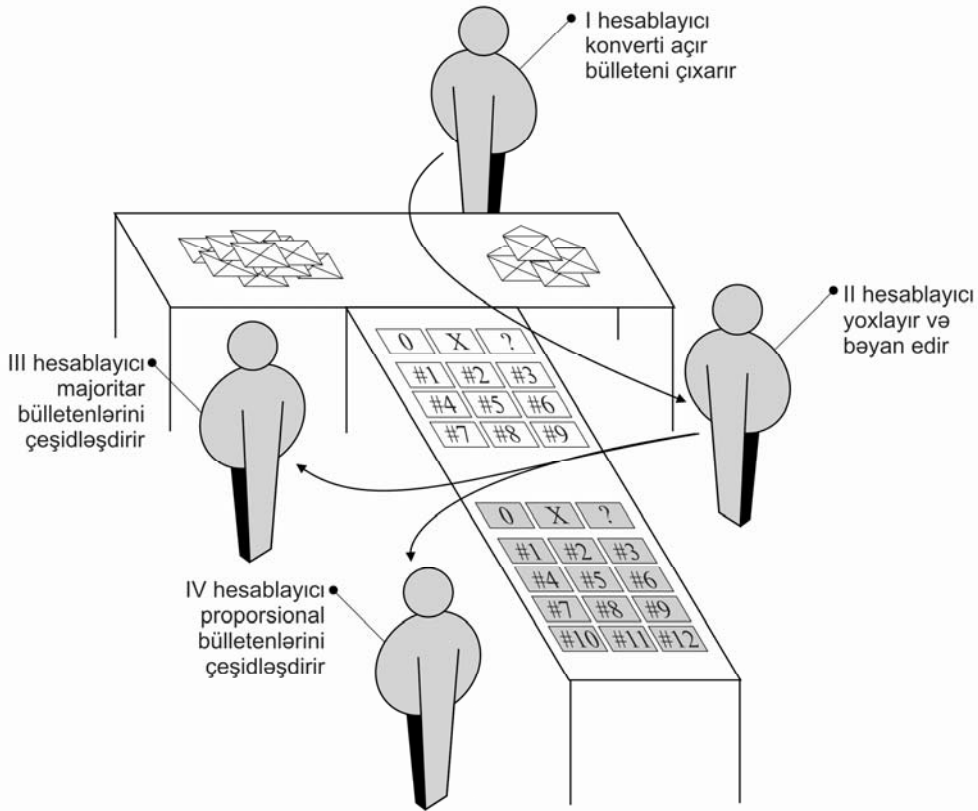
Seçki bülletenləri çeşidləndirilən masada, seçki sənədləri, yazmaq vasitəsi, həmçinin örtüyü olmamalıdır.

Hesablayıcılar seçki bülletenlərini qarşıdakı qayda ilə çeşidləyirlər:

- birinci hesablayıcı xüsusi konvertədən bülleteni çıxarır və yoxlayır ki, xüsusi konvertədə neçə bülleten var; əgər konvertədə ikidən artıq bülleten çıxdısa (Tbilisi şəhəri Sakrebulo seçkiləri zamanı – birdən artıq), onun içində olan bülletenin hamısı ləğv olunur. Birinci hesablayıcı seçki bülletenlərini ikinci hesablayıcıya verir, xüsusi konvertələri isə ayrı qoyur;
- ikinci hesablayıcı seçki bülletenlərin doğruluğunu yoxlayır (seçki bülletenlərinin ləğv olunması hallarına bax.) və səsənin majoritar və proporsional seçimlə verilməsini bəyan edir; və ya onun ləğv olunması zamanı ləğv olunmanın səbəbini. İkinci hesablayıcı bir növ bülleteni üçüncü, ikinci növü isə dördüncü hesablayıcıya verir.

Kommissiyanın istənilən üzvü, püşkatma binasında olmaq hüququ olan istənilən şəxs, ikinci hesablayıcının qərarına ki, bülleten doğrudur inanmadısa, belə bülleten ayrı qoyulur – şübhəli sanılan bülletenlər arasına (hesablayıcı bu tələbi yerinə yetirməlidir).

- Üçüncü və dördüncü hesablayıcılar bülletenləri seçki subiyektinə verilmiş səs, hamıya qarşı verilmiş verilmiş səs, ləğv olunmuş və şübhəli sanılan bülletenlərə müvafiq çeşidləşdirirlər.

Naməlum növlü bülleten ayrı qoyulur, başqa seçki sənədləri ilə birlikdə dairə seçki kommissiyasına təqdim olunur. Naməlum növlü bülleten kimi, seçki qutusundan çıxan, mərkəzi seçki kommissiyasının müəyyən etdiyi bülleten olmadığı hər hansı kağız sayılır.

Ləğv edilmiş seçki bülletenlərin aşkarı

Seçki bülleteni ləğv sayılır, əgər:

- 1) seçki bülleteni seçki qutusuna xüsusi konvertsiz düşübsə;
- 2) xüsusi konvertdə müəyyən olunmuşdan artıq bülleten çıxdısa;
- 3) seçki bülleteni rəqistrator tərəfindən yoxlanılmamış ya xüsusi möhürsüz çıxdısa;
- 4) seçicinin hansı subiyektə səs verdiyinin müəyyəni mümkün deyilsə;
- 5) seçici birdən artıq subiyektə səs veribsə;
- 6) seçici heç bir subiyektə səs verməmişsə;
- 7) seçki bülleteni başqa seçki məntəqəsi üçün idisə;
- 8) seçki bülleteni üzərində olan möhür məntəqə seçki kommissiyasının (rəqistratorunun) rəsmi möhürü deyilsə.

Seçicinin hansısa subiyektə səs verməsi aşkar olan seçki bülleteni ləğv olunmamalıdır.

Həmçinin ləğv sayılmır o seçki bülleteni hansında da bütün subiyektlərin və ya onların sırası nömrələri üzərinə xətt çəkilibsə. Bu cür bülleten hamıya qarşı verilmiş səs kimi sayılacaq.

Seçki bülletenlərinin çeşidləşdirilməsindən sonra, kommissiya üzvləri püşkatma vasitəsilə şübhəli sayılan bülletenlərin doğruluğunu yoxlamaq məsələsini qərar verəcəklər. Gerçək sanılmış bülleten gerçək bülletenlər dəstəsinə artırılır. Ləğv sanılmış bülleten isə -ləğv olunmuş bülletenlər dəstəsinə artırılır.

Bülletenlərin çeşidləşdirilməsindən sonra, hesablayıcılar sayırlar (birinci və ikinci hesablayıcılar proporsional seçki bülletenlərini, üçüncü və dördüncü hesablayıcılar isə majoritar seçki bülletenlərini):

- ləğv olunmuş bülletenləri; *ləğv olunmuş bülletenləri kommissiya katibi püşkatma gününün qeydiyyat kitabına, nümayiş etdirmə protokoluna və püşkatma nəticələrini cəmləşdirmə protokolunun 8-ci qrafasında qeyd edir. Ləğv olunmuş bülletenlərin üzərinə «ləğv olunub» yazılır və hesablayıcılar və kommissiya sədri imza atırlar.*
- seçki subiyektlərinə uyğun çeşidləşdirilmiş bülletenləri; birinci hesablayıcı seçki subiyektlərinə uyğun olaraq çeşidləşdirilmiş proporsional bülletenləri sayır. Sayılmış bülletenlər on-on bir birinin üstünə çarpaz şəkildə düzülür. İkinci hesablayıcı isə artıq on-on bir birinin üstünə çarpaz şəkildə düzülmüş bülletenləri yenidən yoxlayır/sayır. *Üçüncü hesablayıcı seçki subiyektlərinə uyğun olaraq çeşidləşdirilmiş majoritar bülletenləri sayır. Sayılmış bülletenlər on-on bir birinin üstünə çarpaz şəkildə düzülür. Dördüncü hesablayıcı isə artıq on-on bir birinin üstünə çarpaz şəkildə düzülmüş bülletenləri yenidən yoxlayır/sayır.*

Kommissiyanın sədri hər bir seçki subiyekti tərəfindən alınmış səslərin sayını majoritar və proporsional seçkiyə müvafiq olaraq bəyan edir. *Kommissiya katibi məlumatı dönmədən püşkatma gününün qeydiyyat kitabına, nümayiş etdirmə protokoluna və püşkatma nəticələrini cəmləşdirmə protokoluna daxil edir.*

- subiyektlərin hamısına qarşı verilmiş səsləri/bülletenləri. *Subiyektlərin hamısına qarşı verilmiş səslərin sayı püşkatma gününün qeydiyyat kitabına, nümayiş etdirmə protokoluna və püşkatma nəticələrini cəmləşdirmə protokoluna daxil edilir.*

Kommissiya katibi subiyektlər tərəfindən qəbul olunmuş səslərin ümumi sayını və subiyektə qarşı verilmiş səslərin sayını cəmləşdirərək dəqiq seçki bülletenlərinin sayını müəyyənləşdirir. *Kommissiya katibi dəqiq seçki bülletenlərinin sayını püşkatma gününün qeydiyyat kitabına, nümayiş etdirmə protokoluna və püşkatma nəticələrini cəmləşdirmə protokolunun 9-cu qrafasına daxil edir.*

Diqqət yetirilməlidir ki, gerçək (9-cu qrafa) və ləğv olunmuş bülletenlərin (8-ci qrafa) sayı seçkilərdə iştirak edənlərin sayına (8-ci qrafa) uyğun gəlməlidir. Əgər gəlməsə, kommissiya sədri hesablayıcılara göstərir ki, qarşıdakıları saysınlar:

- ✓ seçki subiyektləri tərəfindən aldıkları səs/bülletenləri;
- ✓ ləğv olunmuş bülletenləri;
- ✓ hamıya qarşı verilmiş səs/bülletenləri;

Əgər uyğunluq yenə alınmadısa, məntəqə seçki kommissiyası püşkatma nəticələrini əlində olduğu sənədlərə əsasən müəyyən etdi.

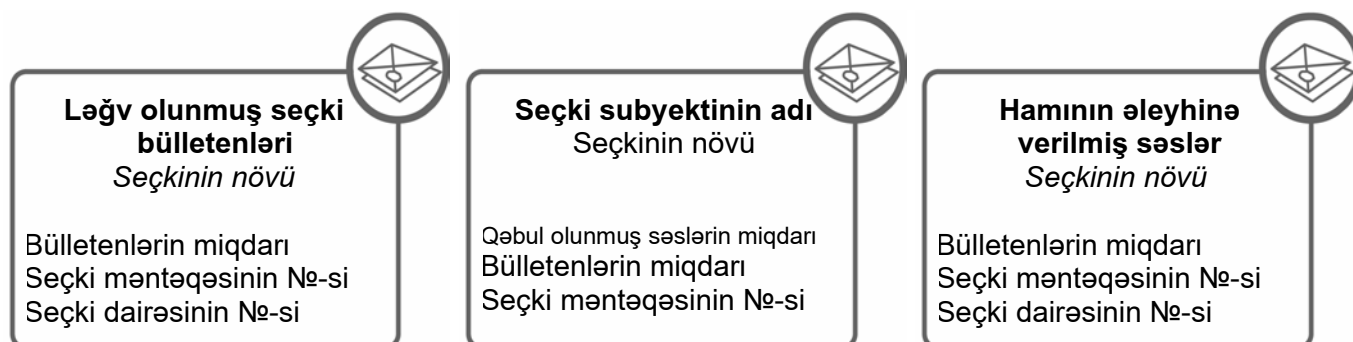

Fəsil XVI. Seçki sənədləşdirmənin tikilməsi və surquclanması

Seçki bülletenlərinin hesablanmasıdan sonra hesablayıcılar onları tikirlər və surquclayırlar (birinci və ikinci hesablayıcılar proporsional seçki bülletenlərini tikir və surquclayırlar. Üçüncü və dördüncü hesablayıcılar isə majoritar seçki bülletenlərini seçir və surquclayırlar):

- Ləğv olunmuş seçki bülletenlərini, digər seçki məntəqəsi üçün məxsus ləğv olunmuş bülletenləri ayrıca konvertə yığılır və onların miqdarı yalnız qeydiyyat kitabında göstərilir. Hesablayıcılar bağlamaya seçkinin növünü (majoritar, proporsional, seçki sənədləşdirilməsinin növünü, ləğv olunmuş bülletenləri), bağlamada yerləşdirilmiş bülletenlərinin miqdarı, seçki dairəsi və məntəqəsinin nömrəsini yazmalıdırlar. Bağlamayı hesablayıcılar və komissiyanın sədri imzalayır;
- Seçki subyektləri tərəfindən qəbul edilmiş səsler, seçki bülletenləri, hər 10 seçki bülleteni metal tikici ilə (stepler) tikilir. Tam və eləcə də tam olmayan hər bir bağlamanın üzərində seçki bülletenlərinin miqdarı yazılır. Seçki subyektləri tərəfindən qəbul edilmiş səsler – seçki bülletenləri ayrı-ayrı toplanılır. Hər bir bağlamanın üzərinə hesablayıcılar seçkinin növünü (majoritar, proporsional), seçki subyektlərinin ad, subyekt tərəfindən qəbul edilmiş səslerin miqdarı, seçki dairəsi və məntəqəsinin nömrəsini yazmalıdırlar. Bağlamayı hesablayıcılar və komissiyanın sədri imzalayır;
- Hər bir subyektin əleyhinə verilmiş səsler, bülletenlər. Hesablayıcılar seçkinin növünü (majoritar və proporsional), seçki sənədləşdirilməsinin növünü (həmçinin əleyhinə verilmiş səsler), bağlamada yerləşdirilmiş bülletenlərinin miqdarı, seçki məntəqəsinin nömrəsini bağlamada yazmalıdırlar. Bağlamayı hesablayıcılar və komissiyanın sədri imzalayır.

Seçki bülletenlərinin hər bir bağlaması da qablaşdırılır və surquclandırılır ki, möhürə xələl gətirmədən bülleteni almaq və onu qoymaq mümkün olsun.

Məntəqə seçki komissiyası istifadə olunmuş konvertləri hesablamır və digər seçki komissiyasına vermir, yalnız istifadə olunmamış xüsusi konvertlər qablaşdırılma və surquclandırma olmadan digər seçki komissiyasına verilir.

Fəsil XVII. Səsvermənin nəticələrini cəmləşdirmə protokolu təsdiqlənməsi

Hər bir növdə olan səsverməni cəmləşdirmə protokolu bloknotu 01-02 №-li vərəqlərdən eləcə də məntəqə seçki komissiyasına məxsus protokoldan tərtib olunur.

Səsvermənin nəticələrini cəmləşdirmə protokolu (protokol bloknotunun cildinin son vərəqinin) doldurulmasından sonra məntəqə komissiyası sərəncamla səsvermənin nəticələrini cəmləşdirmə protokolu təsdiqləməlidir. Sərəncam iştirakçıların əksəriyyətinin, lakin ən azı komissiyanın siyahı ilə tərkibinin 3/1 dəstəklədiyi halda sərəncam qəbul edilmiş hesab olunur.

Yadda saxlayın!

Komissiyanın hər bir üzvü (fərqli fikrin ifadə olduğu halda da) protokolu imzalamağa borcludur ki, bununla da onların seçki məntəqəsində olması təsdiq olunur. Protokol komissiyanın möhürü ilə yoxlanılmalıdır.

Əgər məntəqə seçki komissiyasının üzvü protokola daxil edilmiş göstəriciləri ilə razılışmırsa onun cəmləşdirmə protokolda «fərqli fikir» qrafasında qeyd aparmağa və imzalamağa hüququ vardır.

Səsvermənin nəticələrini cəmləşdirmə protokola daxil edilmiş göstəricilərin üzərində düzəlişlər etmək qadağandır. Belə protokol ləğv hesab olunur.

Əgər cəmləşdirmə protokolun doldurulması zamanı səhvə yol verildisə, cəmləşdirmə protokolunda onu düzəltmək üçün, müvafiq göstəricini yazarkən «düzəliş aparılmışdır» sözü yazılmalıdır. Seçki komissiyası protokol tərtib edir ki, burada da cəmləşdirmə protokolda daxil edilmiş düzəliş və onun daxil edildiyi tarix və vaxt qeyd olunur. Bu protokolu iclasda iştirak edən komissiyanın bütün üzvü imzalayır.

Protokola komissiyanın möhürü vurulur və komissiyanın qeydiyyat jurnalında qeydiyyatdan keçirilir. Bu protokol cəmləşdirmə protokola əlavə olunmalıdır. Məntəqə seçki komissiyasına məxsus cəmləşdirmə protokolun təsdiqindən sonra komissiyanın katibi (bu protokola uyğun olaraq) protokollar bloknotunun 01 - 02№-li vərəqlərini doldurmalıdır.

Səsvermənin nəticələrini cəmləşdirmə protokolun 01 - 02№-li vərəqləri (komissiya üzvlərinin əlavə olunmuş fərqli fikirləri ilə), eləcə də məntəqə seçki komissiyasının səsvermənin nəticələrini cəmləşdirmə protokolun təsdiqi barəsində sərəncam seçki komissiyasına verilir.

Məntəqə seçki komissiyası 02№-li cəmləşdirmə protokolun kseroüzünü (komissiya üzvlərinin fərqli fikirləri ilə) onların tələb etdiyi təqdirdə dönmədən partiya, seçki bloku, təşəbbüs qrupunun nümayəndələrinə və müşahidəçilərinə verir. Protokolun kseroüzü məntəqə seçki komissiyasının möhürü məntəqə seçki komissiyasının sədrinin və komissiya üzvlərinin imzası ilə təsdiq olunmalıdır (bu protokolların hüquqi qüvvəsi 01-02 №-lər kimidir).

Komissiyanın katibi qeydiyyat jurnalında verilən seçki sənədləşdirməni qeydiyyatdan keçirməli və verilən protokola qeydiyyat nömrəsi yazılmalıdır. Protokolun qəbulunu nümayəndə, müşahidəçi qeydiyyat kitabında və qeydiyyat jurnalında imza ilə təsdiq etməlidir.

Məntəqə seçki komissiyası protokolun (məntəqə seçki komissiyasının möhürü ilə sədr və komissiya katibinin imzası ilə təsdiq olunmuş 02№-li protokolun ksero üzünü) hamıya tanış etmək üçün divara vurulmasını təmin etməyə borcludur.

Fəsil XVIII. Məntəqə seçki komissiyası tərəfindən digər seçki komissiyasına seçki sənədləşdirilməsinin verilməsi.

Səsvermənin nəticələrini cəmləşdirmə protokolun doldurulması, təsdiqi və protokolların üzvlərinin verilməsinin başa çatdırılmasından sonra hesablayıcılar digər seçki komissiyasına təqdim etmək üçün seçki sənədləşdirilməsini hazırlayırlar.

- Qeydiyyat kitabı məntəqə seçki komissiyasının qeydiyyat jurnalı və ərizələr (şikayətlər) bir konvertde toplanılır və surquqlanılır. Bağlamada seçki sənədləşdirilməsinin növü, seçki dairəsi və məntəqəsinin nömrəsi yazılır. Bağlamanı hesablayıcılar və komissiyanın sədri imzalayır. Sözü gedən bağlama digər sənədləşdirmədən ayrı olaraq seçki komissiyasına təqdim olunur.
  - komissiya katibi qeydiyyat kitabının doldurulmuş vərəqlərini yenidən sayır və son doldurulmuş və ya ondan sonrakı səhifədə doldurulmuş səhifələrin miqdarını kitabın doldurulma tarixini və vaxtı göstərir, ona qol çəkir və məntəqə seçki komissiyasının sədri və komissiyanın üzvləri ilə həmin səhifədə qeydiyyat kitabının bağlanması faktını imzaları ilə təsdiq edirlər.
  - komissiyanın katibi qeydiyyat kitabının hər iki hissəsində qeydiyyatdan sonra «jurnal bağlanılıb» sözünü yazır, dəqiq vaxtı və tarixi göstərir və onu imzalayır.
- Məntəqə seçki komissiyasına məxsus cəmləşdirmə protokol və nümayiş protokolu surquqlandırılır. Bağlamada seçki sənədləşdirilməsinin növü, seçki dairə və məntəqəsinin nömrəsi yazılır. Bağlamanı müşahidəçilər və komissiyanın sədri imzalayır.
- Qeydiyyat aparalarının möhürləri surquqlanır. Bağlamada seçki sənədləşdirilməsinin növü seçki dairəsi məntəqəsinin nömrəsi yazılır. Bağlamanı müşahidəçilər və komissiyanın sədri imzalayır.

- Komissiyanın möhürü surquclanır. Bağlamada seçki sənədləşdirilməsinin növü, seçki dairə və məntəqəsinin nömrəsi yazılır. Bağlamayı komissiyanın sədri, katibi və komissiyanın digər üzvləri imzalayır.

Ayrı-ayrı tikilmiş seçki sənədləşdirilməsi böyük kisəyə, yeşiyə qoyulur (proporsional və majoritar seçki sənədləşdirilməsi ayrı-ayrı kisəyə qoyulur) ki, bu da surquclanır. Kisəyə seçki məntəqəsinin nömrəsini göstərən kağız yapışdırılır və digər seçki komissiyasına təqdim olunur.

Seçki sənədləşdirilməsinin digər seçki komissiyasına məntəqə seçki komissiyasının sədri və ya onun tərəfindən sərəncamla səlahiyyətli komissiya üzvü təqdim edir.

Məntəqə seçki komissiyası digər seçki komissiyasına səsvermənin nəticələrinin cəmləşdirilməsinin sona yetdiyi andaca verməlidir:

- Səsvermənin nəticələrini cəmləşdirmə protokollarını (eləcə də protokolun təsdiq olunması sərəncamlarını);
- Ərizələr (şikayətlər), qeydiyyat jurnalı, püşkatma qeydiyyat kitabı (bir konvertdə surquclaşdırılmış şəkildə);

Məntəqə seçki komissiyası digər seçki komissiyasına surquclaşdırılmış halda (yeşiyə yerləşdirilmiş halda) verməlidir:

- Seçkilərin ümumi siyahısı;
- Seçicilərin xüsusi siyahısı (eləcə də səsvermə günü xüsusi siyahıya daxil edilmiş seçici (lər) tərəfindən təqdim olunmuş sənədləşdirilmənin fotoüzləri);
- Seçicilərin siyahısının əlavəsi;
- Nəzarət vərəqləri;
- İstifadə olunmamış seçki bülletenləri;
- Xarab edilmiş seçki bülletenləri;
- Seçki subyektləri tərəfindən alınmış səsler, seçki bülletenləri;
- Hamının əleyhinə verilmiş səsler, seçki bülletenləri;
- Ləğv hesab olunmuş seçki bülletenləri;
- Digər seçki məntəqəsinə məxsus ləğv edilmiş bülletenlər;
- İstifadə olunmamış xüsusi konvertlər (ayrıca konvert şəkildə surquclanmır);
- Komissiyanın möhürü;
- Qeyd aparalarının möhürləri;
- Markirləmə boyası və markirləməni yoxlayan ultrabənövşəngli fanar;
- Əsas və daşınan seçki qutuları;
- Gizli səsvermə kabinaları;
- Seçki məntəqəsinin lövhəsi;
- Kseroüzv çıxaran maşın.

Digər seçki komissiyasına məntəqə seçki komissiyası tərəfindən seçki sənədləşdirilməsinin təhvil verilməsi zamanı qəbul etmə aktı bağlanılır ki, burada da seçki sənədləşdirilməsinin növü və miqdarı göstərilir. Aktı seçki sənədləşdirməsini təhvil verən və qəbul edən şəxslər imzalayır.

Yadda saxlayın!

Aktın bir dənəsini təhvil verən qəbul edənə verilməlidir.

Fəsil XIX. Səsvermə gününün ərizələri və şikayətləri

Məntəqə seçki komissiyası seçki prosesi ilə və səsvermənin hazırlanması ilə əlaqədar ərizələri və şikayətləri müzakirə edir və öz səlahiyyətləri çərçivəsində müvafiq qərar qəbul edir.

Səsvermə binasında olma hüququna malik bütün şəxsin səsvermə günü seçki prosedurası ilə əlaqədar iddiaları, şikayətləri və iradları qeydiyyat kitabına daxil etmək hüququ vardır (10-cu və ondan sonrakı səhifələrə). Qeydiyyat kitabına qeydlər edən şəxs öz soyadını, adını və Gürcüstan vətəndaşı qeydiyyatı vəsiqəsinə uyğun olaraq göstərməlidir.

Heç kimin hüququ yoxdur ki, səsvermə binasında olmaq hüququna malik şəxsin qeydiyyat kitabına iddiaları, iradları və şikayətləri daxil etməsinə maneçilik törədsin.

Yadda saxlayın!

Məntəqə seçki komissiyasına daxil olan istənilən ərizənin, şikayətin qeydiyyat kitabında qeydiyyatdan keçirilməsi, məntəqə seçki komissiyasının qeydiyyat jurnalında və ərizəçi/şikayətçiə veriləcək məlumat isə ərizə/şikayətin qəbul edilməsi tarixin və vaxtın göstərilməsi vacibdir.

Səsvermənin gedişi zamanı aşkar olunmuş pozuntular barəsində ərizələr və şikayətlər

Seçki məntəqəsində səsvermə prosesində aşkar olunmuş pozuntular barəsində ərizə (şikayət) qanun pozuntusunun nəzərə cərpdiyi andaca, səsvermə gününün saat 7-dən seçki qutusunun açılmasına qədər tərtib olunmalıdır.

Yadda saxlayın!

Səsvermə proseduru zamanı aşkar olunmuş pozuntular barəsində ərizə (şikayət) məntəqə seçki komissiyasının sədrinə, sədr müavininə və komissiya katibinə seçki qutusunun açılmasına qədər verilməlidir.

Komissiyanın sədri və sədr müavinini şikayət barəsində dönmədən lazımi münasibətini göstərməli və mövcud pozuntuları aradan qaldırmalıdır. Əgər məntəqə seçki komissiyasının sədri ərizə (şikayəti) qəbul etməsə və qeydiyyatdan keçirməsə, ərizəçi sözü gedən pozuntu ilə və məntəqə seçki komissiya tərəfindən ərizənin qəbul olunmasının inkarı ilə əlaqədar digər seçki komissiyasına müraciət edə bilər.

Səslərin hesablanması və səsvermənin nəticələrinin cəmləşdirilməsi zamanı aşkar olunan pozuntular

- Barəsində ərizələr və şikayətlər səsin hesablanması və səsvermənin nəticələrinin cəmləşdirilməsi proseduru zamanı aşkar olunmuş pozuntular barəsində ərizə (şikayət) və səsvermə nəticələrinin yenidən gözdən keçirilməsi və ya ləğv olunması tələbi ilə edilən ərizə (şikayət) səsvermənin nəticələrini cəmləşdirmə protokolun təstiq olunmasına qədər tərtib olunmalıdır.

Sözü gedən ərizə (şikayət) məntəqə seçki komissiyasının katibi tərəfindən səsvermə gününün qeydiyyat kitabında qeydiyyatdan keçirilir (ərizə yazana məlumat verilir) və məntəqə seçki komissiyası və ya ərizəçi tərəfindən digər seçki komissiyasına səsvermənin növbəti gününü saat 18:00 qədər verilir.

Ərizədə (şikayətdə) qeyd olunmalıdır:

- Ərizənin (şikayətin) tərtib olunduğu tarix və vaxtı;
- Ərizəçinin adı, soyadı və ünvanı;
- Seçki məntəqəsinin nömrəsi və ünvanı;
- Pozuntunun səbəbi və onun törədildiyi vaxtı;
- Şahidin mövcud olduğu halda onun adı, soyadı və qeydiyyatdan keçirildiyi yer.
- Pozuntunun müəyyən edildiyi halda onun müəyyən olunmasını mümkün edən göstərici;
- Pozuntunun izahatı (bələsinin mövcud olduğu halda);
- Digər əlavə məlumat.

Yadda saxlayın!

Yuxarıda sadalanmış müddətlərin pozulduğu hallar ilə təqdim olunan ərizə (şikayət) müzakirə olunmur.

Komissiyaya daxil olunmuş ərizələr (şikayətlər) bir konvertədə toplanılır və digər seçki komissiyasına təqdim olunacaq sənədləşdirmə ona əlavə olunur.

Fəsil XX. Komissiya üzvlərinin hüquq və öhdəlikləri

Seçicilərin axınının tənzimlənməsi

Sizin vəzifəniz seçicilərə xidmət etməkdir

Əgər hər hansı seçki proseduru sizin üçün anlaşılmazdırsa, izah almaq üçün komissiyanın sədrinə müraciət edin

Seçki qabağı dövrdə seçki məntəqəsində yerləşdirilmiş təbliğat materiallarını komissiyanın üzvü səsvermə gününün irəlki gününü saat 24 qədər çıxarmalıdır.

- Seçki məntəqəsinə daxil olan seçicilərin axınını tənzimləyin:
  - Ona diqqət yetirin ki, növbədə duran seçicilər nizam-intizama riayət etsin;
  - Növbədə duran qocanı, xəstə və hamilə seçicini irəli keçirin;
  - Seçicilər arasında xüsusi yanaşmaya ehtiyacı olan əlil seçiciləri aşkar edin və onları komissiya sədrinin yanına göndərin.
  - Seçicilərə seçki məntəqəsində açılmış vahid və xüsusi siyahılarda öz soyadlarını yoxlamağını təklif edin.
- Seçicidən şəxsiyyəti təsdiq edən sənədlərdən birini təqdim etməyi tələb edin:
  - Gürcüstan vətəndaşının şəxsiyyət vəsiqəsi;
  - Gürcüstan vətəndaşının pasportu;

Əgər seçicidə şəxsiyyəti təsdiq edən heç bir sənəd aşkar olunmasa onda ona izah edin ki, o seçki məntəqəsini tərk etsin. Əgər şəxsiyyəti təsdiq edən hər hansı sənədi varsa bu halda qayıda bilər.
- Ultrabənövşərangli fanar ilə seçicini markirləşdirilib markirləşdirilməməsini nəzərə çarpmasını yoxlayın. Əgər seçici markirləşdirilibsə seçicinin kimliyi ilə seçicinin ad və soyadını qeydiyyat kitabına daxil edən komissiya katibi ilə tanış edin. Seçicidən səsvermə binasını tərk etməsini tələb edin.
- Səsvermə binasında olan seçicilərin miqdarına göz qoyun. Əgər onun seçici üçün ayrılmış qeydiyyat masası arxasında eyni zamanda iki nəfərdən artıq seçici durursa seçicini səsvermə binasına buraxmayın;
- Seçiciyə onun üçün hansı qeydiyyat masasının ayrıldığını göstərin (seçici onun soyadının birinci hərfinə aid seçicilər siyahısının qeydiyyat masasına yaxınlaşmalıdır);

Səsvermənin başa çatması

- Saat 20:00-da səsvermənin başa çatmasından sonra növbədə seçicidən seçki məntəqəsinə daxil olmağı xahiş edin və qapıları bağlayın. Saat 20:00-dan sonra səsvermək üçün gəlmiş seçicilər binaya buraxılmır.
- Növbədə duran seçicilərin miqdarı ilə sədri tanış edin. Bu məlumatı qeydiyyat kitabında qeyd edin. Katibə onların ad və soyadını verin.

Səsvermənin başa çatmasından sonra siz komissiyanın sədrinin göstərişi ilə hesablayıcı funksiyasını və ya digər vəzifəni yerinə yetirə bilərsiniz.

Seçicilərin rəqistratoru

Sizin vəzifəniz seçicilərə xidmət etməkdir

Əgər hər hansı seçki prosedurası sizin üçün anlaşılmazdırsa izah almaq üçün komissiya sədrinə müraciət edin.

1. Seçicidən şəxsiyyət təsdiq edən sənədlərdən birini tələb edin:
  - ✓ Gürcüstan şəxsiyyəti vəsiqəsi;
  - ✓ Gürcüstan şəxsiyyəti pasportu;
2. Seçicilərin vahid və ya xüsusi siyahısına seçicinin daxil edilib edilməməsini yoxlayın.
  - Əgər seçici seçicilər siyahısına daxil edilməyibsə, lakin seçici müvafiq sənədi təqdim edərsə (pasporta sərəhədi keçmək barəsində yazı, stasionar müəssisəsindən arayış, cəzaçəkmə müəssisəsindən azad olma barəsində arayış), onu seçicilərin xüsusi siyahısına daxil edin və təqdim olunan sənədləşdirmənin foto üzlərini məntəqə seçki komissiyasının sədrinə təqdim edin.
3. Əgər seçici seçicilər siyahısına daxil edilmişdirsə, seçicinin markirləşdirilməsini həyata keçirin (gözə görünməyən boyanı seçicinin sağ əlinin şəhadət və ya baş barmağının dirnaqlarına çəkin, sözü gedən hərəkətin qeyri-mümkünlüyü halında barmaqların digər dirnağına çəkin). Əgər seçici markirləşdirmədən imtina edərsə, onu izah edin ki, markirləşdirmə olmadan seçici seçkilərdə iştirak edə bilməz. Eləcə də ona izah edin ki, markirləşdirmə insanın sərəhədi üçün qorxulu deyildir. Əgər seçici bu halda da imtina edərsə ona bülleten verməyin.
4. Vahid və xüsusi siyahının müvafiq qrafasında seçicinin şəxsi nömrəsini göstərin;
5. Seçki bülletenlərini son səhifədə bunun üçün ayrılmış yerdə imza ilə təsdiq edin;
6. Bülletenləri xüsusi möhür ilə son səhifədə bunun üçün ayrılmış yerdə təsdiq edin;
  - Seçki bülleteninin əvvəlcədən təsdiq olunması (imza, möhürün vurulması) yolverilməzdir.
7. Seçki bülleteninin verilməsini seçicilər siyahısında imza ilə təsdiq edin;
8. Seçicidən xahiş edin ki, bülleten (lərin) almasını seçicilər siyahısında öz soyadının yazmağını xahiş edin;
9. Seçiciyə seçki bülletenlərini verin;
  - Əgər xüsusi siyahıya daxil edilmiş seçicinin qeydiyyat yeri bu yerli majoritar seçki dairəsinə aid deyildirsə ona yalnız proporsional seçki bülletenini verin;
10. Seçiciyə gizli səsvermə kabinasına daxil olmasını göstərin.

Xarab olmuş seçki bülleteni

Əgər siz və ya seçici seçki bülletenini xarab etmişdirsə bu barədə komissiya sədrinə məlumat verin ki, o da xarab olmuş bülletenin küncünü seçicinin iştirakı ilə kəsib «xarab olmuşdur» sözünü yazıb ona qol çəkəcəkdir. Komissiyanın katibi xarab olmuş bülleteni ayrıca qoyur.

- Seçiciyə imzalanmış və möhür vurulmuş yeni seçki bülletenini verin.

Səsvermə bitdikdən sonra siz komissiya sədrinin göstərişi ilə hesablayıcı funksiyasını və ya digər vəzifəni yerinə yetirə bilərsiniz.

Seçki qutusu və konvertlərin nəzarətçi komissiyasının üzvü

Sizin vəzifəniz seçicilərə xidmət etməkdir

Əgər hər hansı seçki prosedurası sizin üçün anlaşılmazdırsa izah almaq üçün komissiya sədrinə müraciət edin.

1. Daimə seçki qutusunda və xüsusi konvertlərə nəzarət edin. Seçki qutusunun yanına eyni zamanda ikidən artıq seçicinin yaxınlaşmasına imkan verməyin;
2. Seçki qutusunun xüsusi konvertlərin atılası kəsiyini örtülü saxlayın;
3. Gizli püşkatma kabinasından çıxdıqdan sonra, seçiciyə göstərin ki, xüsusi konverti götürsün və içine bülletenini qoysun (yalnız seçicinin bülletenlərini xüsusi konvertə yerləşdirmək hüququ var).
4. Seçki qutusuna gedərkən seçicinin yalnız bir xüsusi konvertin olmasını yoxlayın.
5. Seçki qutusuna xüsusi konvertin tullanılmasından sonra seçiciyə çıxıb getməyi göstərin. Seçici səsvermə binasında yalnız səsvermə üçün lazım olan müddət ərzində ola bilər.

Siz seçki qutusunu daim nəzarət etməyə onu diqqətdən qoymamağa borclusunuz. Lazım olduğu təqdirdə səsvermə binasından çıxmaq istəyəndə komissiya sədrinə məlumat verin və ondan müvəqqəti əvəzedicini təyin etməyi xahiş edin.

Əgər seçki qutusunun surqucu xarab olmuşdursa:

- Dönmədən komissiya sədrinə məlumat verin;
- Komissiya seçki qutusunu yenidən surquqlamaq üçün səsvermə prosesini dayandırmağa səlahiyyətlidir;
- Seçici xüsusi konverti seçki qutusuna komissiya rəsmi olaraq səsvermənin bərpa olunduğunu bəyan etməmiş tullamamalıdır.

Səsvermə bitdikdən sonra siz komissiya sədrinin göstərişi ilə hesablayıcı funksiyasını və ya digər vəzifəni yerinə yetirə bilərsiniz.

Daşınan seçki qutusunun müşaiyətçiləri

Sizin vəzifəniz seçicilərə xidmət etməkdir

Əgər hər hansı seçki prosedurası sizin üçün anlaşılmazdırsa izah almaq üçün komissiya sədrinə müraciət edin.

1. Daşınan seçki qutusunun marşrutunu seçicilərin siyahısının əlavəsinə uyğun olaraq müəyyən edin;
2. Komissiyanın sədrini daşınan seçki qutusunun marşrutu ilə tanış edin və ona verin;
3. Komissiya sədrinin əlaqə telefonunun olub-olmadığını yoxlayın. Öz telefon nömrənizi komissiyanın sədrinə verin;
4. Seçicilərin vahid və ya xüsusi siyahıdan keçirilən seçicilərin seçicilər siyahısının əlavəsinə keçirilməsi barəsində qeyd aydın yazılmışdır ki, bunun da komissiya sədri və katibinin imzası ilə təsdiq olunduğunu yoxlayın;
5. Seçki məntəqəsini tərk edəndə kimi siz aşağıda sadalananların olub-olmadığını yoxlamağa borclusunuz:
  - ✓ seçicilərin siyahısının əlavəsi;
  - ✓ imza və möhür ilə ilkin təsdiq edilmiş seçki bülletenləri;
  - ✓ xüsusi konvertlər;
  - ✓ surquclaşdırılmış şəffaf daşınan seçki qutusu. Bu qutuda da yoxlama kağızı yerləşdirilməlidir.
  - ✓ digər material (yazı qələmləri, yazı kağızları, seçkilərdə iştirak edən subyekt siyahısı, seçki bülletenlərinin doldurulması təlimatı, qanundan bülletenlərin ləğvi barədə çıxarış, yapışqan lent «skotç»);
6. Daşınan seçki qutusunun vasitəsi ilə səsvermə;
  - ✓ daşınan seçki qutusunun vasitəsilə səsvermə saat 9:00-dan gec olmayaraq başlayır;
  - ✓ seçicidən şəxsiyyəti təsdiq edən sənədlərdən birini təqdim etməyi tələb edin;
    - Gürcüstan vətəndaşının şəxsiyyət vəsiqəsi;
    - Gürcüstan vətəndaşının şəxsiyyət pasportu;
  - ✓ seçicinin soyadının düzgün, müvafiq qrafada seçicinin şəxsi nömrəsini göstərin;
  - ✓ seçiciyə seçki bülletenini verin;
    - əgər siyahının əlavəsinə daxil edilmiş seçicinin qeydiyyatının yeri göstərilən yerli seçki dairəsinə aid deyildirsə, ona yalnız proporsional seçki bülletenini verin.
  - ✓ seçicidən seçki bülleteninin qəbulunu seçicilərin siyahısında öz soyadını adını imzalamaqla tələb edin;
  - ✓ İmza ilə seçki bülleteninin verilməsini seçicilərin siyahısının müvafiq qrafasında təsdiq edin;
  - ✓ bülletenin doldurulmasından sonra seçiciyə bir xüsusi konvert verin və ona qatlanmış verin, bülletenlərini qoymağı işarə edin (yalnız seçicinin bülletenləri xüsusi konvertə yerləşdirmək hüququ vardır);
  - ✓ seçicidən xüsusi konverti daşınan seçki qutusuna salmağı xahiş edin;

Xarab olmuş seçki bülleteni

Əgər seçicinin və ya komissiya üzvünün seçki bülleteni xarab olmuşdursa komissiya üzvü:

- ✓ xarab olmuş bülleteni seçicinin iştirakı ilə küncünü, ucunu kəsir;
- ✓ xarab olmuş bülletendə «xarab olmuşdur» sözünü yazmalı və ayrıca yoxlamalıdır;

✓ seçiciyə yeni seçki bülleteni verməlidir.

Siz daim daşınan seçki qutusunda nəzarət etməyə borclusunuz. Daşınan seçki qutusunu diqqətdən qaçırmayın. Əgər daşınan seçki qutusunda nəzarət edə bilmirsinizsə, müvafiq protokol tərtib edin və yanınızda olan şəxslərə imza atdırın.

Əgər daşınan seçki qutusunun surquca tamamilə xəsarət yetirmişdirsə:

- əgər mümkündürsə, komissiya sədrinə məlumat verin;
- müvafiq protokol tərtib edin və yanınızda olan şəxslərə imza atdırın;
- daşınan seçki qutusunun yenidən surquclanması məqsədi ilə müvəqqəti səsvermə prosesini dayandırın;
- seçki məntəqəsinə qayıdarkən komissiya katibinə daşınan seçki qutusunun surqucunun bütövlüyünün pozulması səbəbini, yenidən surquclanmasının vaxtını, sözləri və protokolu ona verin. Bu informasiyanı komissiyanın katibi səsvermə gününün qeydiyyat kitabına daxil edir.

Daşınan seçki qutusunun vasitəsilə səsverməni sona yetirmək:

Daşınan seçki qutusu vasitəsilə səsvermə saat 19:00-da başa çatdırılır. Səsverməni qurtarandan sonra daşınan seçki qutusuna xüsusi konvertin tullandığı kəsiyi kağız və yapışqan (skotç) lentini yapışdırmaqla surquclayın.

Daşınan seçki qutusu, seçki sənədləşdirmə ilə birlikdə saat 20:00-dan gec olmayaraq seçki məntəqəsinə qaytarın.

Daşınan seçki qutusu ilə səsvermə zamanı qalan istifadə olunmayan bülletenlər və xüsusi konvertlər komissiya sədrinə və ya komissiya katibinə verilir. Sədr istifadə olunmayan seçki bülletenlərinin küncünü kəsir «xarab olmuşdur» sözünü yazır və ayrıca saxlayır.

Səsverməni bitirdikdən sonra siz hesablayıcı funksiyasını və ya komissiya sədrinin göstərişi ilə digər tapşırıqları yerinə yetirə bilərsiniz.

Kommisiya sədrinin müavini

Sizin borcunuz seçiciyə xidmət etməkdir

Əgər seçkinin hansısa proseduru sizin üçün naməlumdursa, açıqlama üçün kommissiyanın sədrinə müraciət edin

1. Püşkatmanın başlamasından bir saat püşkatma prosesinə monitorinq və seçicilərin rəqistratorlarına yardım edəsiniz;
2. Diqqət yetirin ki, püşkatma binasında elə seçici varmı ki, müstəqil şəkildə bülleteni doldura bilmir;
3. Kommisiyanın istənilən üzvünü, həmçinin, kommissiyanın sədrini və katibini (müvəqqəti) dəyişin, əgər onlar püşkatma binasını tərk edərlərsə;
4. Seçicilər tərəfindən püşkatma proseslərinin ardıcılığının müdafiəsini səhmana salın;
5. Yoxlayın ki, püşkatma binasında hər seçki subiyektinin yalnız bir nümayəndəsi olsun;
6. Nəzarət edin ki, müşahidəçilər, press və kütləvi informasiyaların başqa vasitələrinin və seçki subiyektlərinin nümayəndəri öz səlahiyyətlərini aşmasınlar

Siz ola bilsin ki, axının tənzimləməsi funksiyasını yerinə yetirəsiniz, əgər püşkatma günü kommissiya üzvlərinin sayı yetəri qədər olmadısa.

Məntəqə seçki kommissiyasının katibi

Sizin borcunuz seçiciyə xidmət etməkdir
Əgər seçkinin hansısa proseduru sizin üçün naməlumdursa, açıqlama üçün kommissiyanınsədrinə
müraciət edin

1. Yoxlayın ki, kommissiyanın hər üzvü döş vəsiqəsini taxmış olsun;
2. Seçki məntəqəsi açıldıqdan püşkatma gününün qeydiyyat kitabında göstərsin:
  - püşkatma binasında olan kommissiya üzvünün, müşahidəçilərin, nümayəndələrin adını, soyadını, təyin olunmuş subiyekti və imza ilə onlara yoxlatdırın (1-ci və 2-ci səhifələr);
  - kommissiya üzvləri arasında payatma ilə bölüşdürmə nəticəsində kommissiyanın hər üzvünün hansı funksiyanın yerinə yetiriləcəyini (3-cü səhifə);
  - qəbul olunmuş seçki bülletenlərinin və xüsusi konvertlərin sayı təvil alma – təvil vermə protokolunda qeyd olunmuş say ilə uyğun gəlir ya yox;
  - hər rəqistrator üçün püşkatma ilə verilmiş rəqistrator möhürünün kodunu (3-cü səhifə);
  - seçki qutularının surquclanması vaxtını; seçki qutularının surquclarının individual nömrələrini; birinci seçicinin adını, soyadını, qeydiyyat yerini, şəxsiyyət vəsiqəsinin və şəxsi nömrəsinin (4-cü səhifə)
3. Kommissiyanın sədrinin göstərişi ilə, püşkatma başlayanadək, püşkatmanın nəticələrinin cəmləşdirmə protokolunun birinci və 4-cü qrafasını doldurun (protokolun bloknotunun son səhifəsi). Qeyd olunan püşkatma gününün qeydiyyat kitabına (6-cı və 9-cu səhifələri) və nümayiş etdirmə protokoluna köçürün;
4. Saat 12:00 və 17:00-da hər rəqistratorla birlikdə seçicilərin siyahılarındakı püşkatmada iştirak edən seçicilərin imzalarını sayın və onların cəmini qeydiyyat kitabına, cəmləşdirmə protokoluna və nümayiş etdirmə protokoluna daxil edin;
5. Püşkatma gününün qeydiyyat kitabında seçki qutularının yenidən surquclanması hallarını vaxtın göstərişi ilə qeyd edin;
6. Püşkatma gününün qeydiyyat kitabına püşkatmanın dayandırılmasının səbəbini, püşkatmanın bərpasının vaxtını yazın (10-cu və ya növbəti səhifələri);
7. Püşkatma gününün qeydiyyat kitabında daxil olmuş bütün ərizələri (şikayətləri) qeyd edin;
8. Kommissiya üzvləri arasında payatma ilə bölüşdürmənin nəticələrini (3-cü səhifə) ;
9. Kommissiyanın sədrinin göstərişi ilə, seçki qutusu açanadək, püşkatmanın nəticələrinin cəmləşdirmə protokolunun 2-ci, 3-cü, 5-ci və 6-cı qrafalarını doldurun. Qeyd olunan məlumatı püşkatma gününün qeydiyyat kitabına və nümayiş etdirmə protokoluna köçürün;
10. Püşkatma gününün qeydiyyat kitabına səsli sayılması zaman püşkatma binasında olan olan şəxslərin kimliyini yazın (10-cu və ya növbəti səhifələri);
11. Kommissiyanın sədrinin göstərişi ilə, püşkatmanın nəticələrinin cəmləşdirmə və nümayiş etdirmə protokolunu doldurun;
12. Qeydiyyat kitabında ləğv olunmuş, başqa seçki məntəqəsi üçün ayrılmış bülletenlərin sayını göstərin (bu məlumat yalnız qeydiyyat kitabına daxil olunur);
13. Püşkatmanın nəticələrinin cəmləşdirmə protokoluna imza atın. Nəzarət edin ki, kommissiyanın hər bir üzvü püşkatmanın nəticələrinin cəmləşdirmə protokoluna imza atsın, sonra bu kommissiya möhürü ilə yoxlanılmalıdır;
14. Nəzarət edin ki, kommissiyanın hər bir üzvü (elə özünüz də) püşkatma günün qeydiyyat kitabına imza atsın, sonra bu kommissiya möhürü ilə yoxlanılmalıdır;
15. Qeydiyyat jurnalını bağlayın və imza atın;
16. Nəzarət edin ki, kommissiyanın hər bir üzvü (elə özünüz də) kommissiya möhürünün surquclu paketinə imza atsın.

Siz ola bilsin ki, rəqistratrun funksiyasını yerinə yetirəsiniz, əgər püşkatma günü kommissiya üzvlərinin sayı yetəri qədər olmadısa. Belə halda qeydiyyat kitabını, qeydiyyat jurnalını və püşkatmanın nəticələrini cəmləşdirmə protokolunu kommissiyanın sədrinə verin.

Seçki məntəqə komissiyasının sədri

Sizin vəzifəniz seçkilərə xidmət etməkdir

Əgər hər hansı seçki prosedurası sizin üçün anlaşılmazdırsa izah almaq üçün komissiya sədrinə müraciət edin.

- Seçki məntəqəsini saat 07:00-da açın:
  - ✓ əgər seçki məntəqəsinə 5 nəfərdən az məntəqə seçki komissiyasının üzvü gəldisə seçki məntəqəsini açmayın, komissiya üzvlərini gözləyin.
- Katibə püşkatma günün qeydiyyat kitabını, qeydiyyat jurnalını, püşkatma nəticələrini protokol və nümayiş aktlarını təqdim edin;
- Seçki məntəqəsində olmağınızı qeydiyyat kitabında imza ilə təsdiq edin;
- Seçki subyektlərdən və mətbuat və kütləvi məlumat vasitələrinin nümayəndələrindən akreditasiya sənədlərini döşdən asılan müşahidəçiyə təqdim edilməsini ondan tələb edin;
- Konvertin bütövlüyünü yoxlayın, o konvertə ki, məntəqə seçki komissiyasının möhürü yerləşdirilib, onu açın;
- Komissiya üzvlərinin sayını və yerinə yetiriləsi vəzifələrini təhlil edin;
- Komissiya üzvləri arasında vəzifələrin bölünməsi üçün payatma keçirin (anjaq siz payatmada iştirak etmirsiz);
- Seçicilərin sayını elan edin (1) seçicilər bütöv (2) xüsusi siyahısında və (3) seçkilər siyahısının əlavəsində;
- Təhvil olunmuş seçki bülətenləri və xüsusi konvertlərin bütöv olduğunu yoxlayın. Təhvil alma, təhvil vermə protokolu əsasında, seçki bülətenləri və xüsusi konvertləri yoxlayın və onların miqdarını elan edin.
- Əlifbaya uyğun olaraq seçici bütöv siyahısını bölün və rəqistratorlara təqdim edin;
  - ✓ seçicilərin əlifba sırası ilə olduğunu hər bir rəqistrator masasına (masaya düzülmüş siyahıya uyğun olaraq) asın.
- Seçici xüsusi siyahısının rəqistratorun birinə təqdim edin;
- Seçki büləteninin bir bloknotunu rəqistratora təqdim edin (bloknotun önünə qol çəkin);
- Rəqistratorun xüsusi möhürü yerləşdirilmiş konvertin bütöv olmasını yoxlayın. Rəqistratorlara möhür təhvil vermək üçün payatma keçirin və onların hər bir rəqistratora xüsusi möhür təhvil verin;
- Markirovka boyasını hər bir rəqistratora təhvil verin;
- Axın tənzimləyəne markirofkayı yoxlayan ultrabənövşəyi fanar təqdim edin;
- Seçki qutusunun boş olduğunu yoxlayın və sorquclayın, əsas və daşına seçki qutusunu individual nömrəsi olan qaytna ilə (qaytan nömrəsini katibə deyın);
- Yoxlama kağızını seçki qutusuna yerləşdirdikdən sonra onu sorquclayın. Üçüncü yoxlama kağızını saxlayın (seçki qutusunun açılışına kimi);
- Saat 09:00-dan daşınan seçki qutusu vasitəsilə püşkatmanın keçirilməsi payatma ilə məlum olunmuş komissiya üzvlərinə lazımi seçki sənədləşdirmə və avadanlıq təqdim edin;
- Daşınan seçki qutusu ilə səsverilən zaman avtomaşından istifadə olunursa onda payatma keçirin ki, iki müşahidəçi seçilsin hansılar da avtomaşında onlar üçün ayrılmış yerdə oturacaqlar;
- Saat 12:00-dan saat 17:00-a qədər püşkatmada iştirak edən seçicilərin miqdarını digər seçki komissiyasına bildirin;
- Püşkatma prosesinin həyata keçirilməsinə nəzarət edin, əgər lazım olsa seçicilər rəqistratoruna yardım göstərin;

- Daxil olunmuş şikayətləri və ərizələri müzakirə edin; imkan daxilində problemləri həll edin;
- Əgər seçici və rəqistratorun seçki bülleteni xarab oldusa, xarab olunmuş bülleteni seçicinin iştirakı ilə kəsib «xarab olmuşdur» yazın və qol çəkin. Xarab olmuş bülleteni ayrıca saxlamaq üçün komissiya katibinə təqdim edin;
- Diqqət yetirin, püşkatma binasında elə bir seçici varmı hansı ki, müstəqil olaraq bülleteni doldura bilmir;
- Seçicilər tərəfindən püşkatma prosesinin düzgün əməl edilməsini təşkil edin.
- Göz qoyun ki, müşahidəçilər, mətbuat və kütləvi informasiya vasitələri, seçki subyektlərinin nümayəndələri səlahiyyətlərini aşmırlar ki;
- Göz qoyun ki, püşkatma binasında hər nəzarət təşkilatından, seçki subyektlərinin ancaq bir nümayəndəsi olsun;
- Püşkatma binasında qanuna əməl edin, nizam-intizam yaratmaq üçün lazım olsa polis əməkdaşlarına müraciət edin (hansı da ki, püşkatma binasındakı vəziyyəti həll etdikdən sonra tərk etməlidir).
- Əgər saat 20:00-da seçicilər növbədə dururlarsa, komissiya üzvlərinin birinə tapşırı ki, növbədə duran seçicilərin hamısının ad və soyadını yazsın;
- Saat 20:00-da (əgər növbədə seçici varsa, axırncı seçici səsverdikdən sonra) püşkatmanın bitməsinə bəyan edin;
- Hər bir şəxsin səsələrinin hesablaması zamanı püşkatma binasında olmaq hüququ olan şəxslərdən başqa şəxslərə oranı tərk etməsinə təmin edin;
- Hesablayıcıları seçmək üçün payatma keçirin (siz payatmada iştirak etmirsiniz);
- Hesablayıcılara göstəriş verin ki, hesablasınlar:
  - ✓ seçicilər miqdarı seçicilər xüsusi siyahısında;
  - ✓ imzaların miqdarı seçicilər siyahısında (katib gərək hər bir göstəricini püşkatma nəticələrinin cəmləşdirmə protokolu və nümayiş protokolu qeydiyyat kitabına daxil etsin);
  - ✓ istifadə edilməmiş bülletenlər;
  - ✓ xarab olmuş seçki bülletenləri;
- Hər bir göstərici ucadan səsələnilsin;
- Hesablayıcılara göstəriş verin ki, bağlasınlar və surquclasınlar:
  - seçicilər siyahısını (ayrıca);
  - istifadə olunmayan seçki bülletenləri;
  - xarab olunmuş seçki bülletenləri;
- Hesablayıcılar ilə bərabər surquclanan bağlamaya qol çəkin;
- Daşınan seçki qutusunun surquc qaytanının nömrəsi qeydiyyat kitabında göstərilən ilə düzgün gəlib-gəlməməsinə yoxlayın;
- Hesablayıcılara göstəriş verin ki, daşınan seçki qutusunu açsınlar. Daşınan seçki qutusundan çıxarılan yoxlama kağızı ilə uyğun gəlib-gəlməməsinə yoxlayın;
- Hesablayıcılara göstəriş verin ki, daşınan seçki qutusundan çıxarılan konvertlərin miqdarını və seçicilər siyahısının əlavəsində imzaların miqdarını hesablasınlar;
- Əsas seçki qutusunun surquc qaytanın nömrəsi qeydiyyat kitabında göstərilən ilə düz gəlib-gəlməməsinə yoxlayın;
- Hesablayıcılara göstəriş verin ki, əsas seçki qutusunu açsınlar. Daşınan seçki qutusundan çıxarılmış yoxlama kağızını saxlanılan nəzarət vərəqəsi ilə uyğun olub-olmamasını yoxlayın.
- Daşınan və əsas seçki qutusundan çıxarılmış konvertləri bir-birinə qatsın və keyfiyyətini müəyyənləşdirməsi barəsində göstəriş verin hesablayıcılara;
- Bülletenin keyfiyyətini müəyyənləşdirdikdən sonra komissiya üzvləri ilə püşkatma yolu ilə şübhə edilən bülletenlərin doğru olub ya ləğv olmasını yoxlayın.

- Bülletenlərin keyfiyyətini müəyyənləşdirdikdən sonra hesablayıcılara göstəriş verin ki, hesablasınlar:
  - ✓ ləğv olunan seçki bülletenləri;
  - ✓ hər bir seçki subyekt tərəfindən toplanılmış səs/seçki bülletenləri;
  - ✓ hamıya qarşı verilmiş səs/seçki bülletenləri;
- Katibə göstəriş verin ki, protokolun doldurulmasını qurtarsın;
- Protokolun balansının müəyyən olunmadığı zaman, hesablayıcılara göstəriş verin ki, yuxarıda verilən seçki sənədləşdirməni hesablasınlar;
- Bülletenlərin keyfiyyətini müəyyənləşdirdikdən sonra hesablayıcılara göstəriş verin ki, onu bağlasınlar və surquclasınlar;
  - ✓ ləğv olan seçki bülletenləri; ayrıca surquclanır ləğv olunmuş və başqa seçki məntəqəsinə məxsus bülletenlər.
  - ✓ hər bir seçki subyektinin tərəfindən təhvil alınmış seçki bülletenləri;
  - ✓ hamıya qarşı verilmiş səs/seçki bülletenləri;
- Hesablayıcılar ilə birlikdə surquclanmış konvertə qol çəkin;
- Sərəncam ilə püşkatmanın nəticələrinin cəmləşdirmə protokolunu təsdiq edin;
- Komissiyanın bütün üzvlərinə göstəriş verin ki, püşkatma nəticələrinin cəmləşdirmə protokoluna qol çəksinlər;
- Tələbat əsasında 02№-li protokolun vərəqinin ksero üzünü partiya, seçki bloku, təşəbbüs qrupunun nümayəndəsi və təşkilat nümayəndələrinə verin. Məntəqə komissiyasının möhürü və imzası ilə (həm də katibin imzası ilə) təsdiq edin ksero üzvlərini;
- Hesablayıcılara göstəriş verin ki, qalan seçki sənədləşdirməni surquclaşdırsınlar;
- Şəxsən surquclanmış seçki sənədləşdirməni digər seçki komissiyasına təqdim edin.

Əgər püşkatma günü komissiya üzvlərinin sayı az çıxsə onda ola bilsin ki, siz seçki qutusunda və xüsusi konvertlərə nəzarət funksiyasını yerinə yetirməli olarsınız.

Fəsil XXI. Gürcüstan seçki qanunvericiliyi pozulduğu halda müəyyən edilmiş məhsuliyət

Gürcüstan Cinayət Məcəlləsi

Maddə 162

Seçkilərin referendumun və ya plebistsitin həyata keçirilməsinə maneçilik törətmək:

1. Cərimə və düzəldici iş bir il müddəti ilə ya da 2 il müddətinə azadlıqdan məhdud edilmə və ya eyni müddətlə azadlıqdan məhrum edilmə ilə cəzalandırılır.

2. Eyni hərəkət törədilmiş

- a. iş vəziyyətindən və silahdan istifadə edilərək;
- b. aldadaraq;
- c. zorakılıqla və ya təhdidlə;
- d. qrup tərəfindən

Cərimə ya da dustaqlıq 6 ay müddətinə və ya azlıqdan 3 il müddətinə məhrum edilmə ilə cəzalandırılır.

Maddə 163

Seçki və referendum komissiyasının işinə maneçilik törətmək hansıdakı seçkinin, referendumun yaxud plebistsitin və ya da seçki məntəqəsinin səsvermə prosesini pozdu.

Düzəldici iş 2 il müddətinə və ya dustaqlıq 5 ay müddətinə və yaxudda 4 il müddətinə azadlıqdan məhrum edilmə ilə cəzalandırılır.

Maddə 164

Seçki referendum və plebistsitdə iştirakçının gizli səsverməsi pozuldusa, seçki ya referendumun komissiyasının üzvünün ya komissiyanın səlahiyyətli ya da müşahidəçi təyin edilmiş tərəfindən seçki referendum plebistsitin sənədini saxtalaşdırmaq, səslərin qəstdən düzgün sayılmaması, seçkinin nəticəsini qəstdən qeyri-düzgün müəyyənləşdirmə:

Cərimə ya düzəldici iş 1 il müddətilə və ya 2 il müddətinə azadlıqdan məhrum edilmə ilə cəzalandırılır.

Gürcüstan İnzibati Hüquqpozanlar məcəlləsi

Maddə 174²

Yığıncaq və manifestasiyaya iş vəziyyətindən istifadə edərək maneçilik törətmək.

Yığıncaq və ya manifestasiya üçün eləcə də orada iştirak etmək ixtiyarını həyata keçirməyə iş vəziyyətindən istifadə edərək maneçilik törədir.

Cərimə əmək haqqının əllidən yüz minimuma qədər cəzalandırılır.

Maddə 174³

Seçki komissiyasının işinə qoşulmaq seçkilərin, referendumun ya plebistsitin keçirilməsi zamanı hansı da ki, təsfi olunur seçki məntəqəsində səsvermənin, parlament və başqa nümayəndəlik orqanın üzv namizədin, partiya və referendumun təşkili, təşəbbüs qrupunun qeydiyyatı, seçki məntəqəsi və dairələrdə səslərin hesablanması və seçkilərin, referendumun və plebistsitin ümumi nəticəsini müəyyənləşdirmək ilə əlaqədar vəzifənin yerinə yetirilməsinə maneçilik törətməkdə.

Maddə 174⁴

Seçki referendum və plebistsit komissiyalarına lazımi materialların və məlumatın təqdim etməyinə rədd cavabı qərarın yerinə yetirilməsi.

Vəzifə şəxslərinin əməkhaqqı ikidən beş minimum qədər cəzalandırılması ilə nəticələnir

Maddə 174⁵

Seçki, referendum və plebistsit günü təbliğat aparmaq

Seçkinin, referendumun və ya plebistsit günü parlamentin və başqa nümayəndəlik orqanının üzv namizədləri və seçkilərdə iştirak edən prartiyanın referendumuna və plebistsite çıxarılmış məsələsi xeyrinə ya da ona qarşı təbliğatın aparılması

Vətəndaşların cəza əməkhaqqı birdən üç minimuma qədər, vəzifə şəxslərinin əmək haqqı ikidən dörd minimuma qədər cəzalandırma ilə nəticələnir.

Maddə 174⁶

Seçkiqabağı təbliğat ya səsvermə üçün ayrılmış yerdə odlu silahla, soyuq silahla və ya hərbi material ilə getmək, əgər bu işlə bağlı deyildirsə

Cərimə vətəndaşın əmək haqqının birdən üç minimuma, vəzifə şəxsin – əmək haqqının ikidən beş minimuma qədər cəzalandırılması ilə nəticələnir.